

“AIXÒ AQUÍ S’HA FET TOTA LA VIDA”

**UNA APROXIMACIÓ ANTROPOLÒGICA A LES NARRATIVES
DELS JOVES I LES JOVES DE LA SEU D’URGELL SOBRE LA
PRÀCTICA DEL CONTRABAN**

Martí Font Carbó

Treball Final de Grau

Tutora: Dra. Susana Narotzky

Facultat de Geografia i Història

Curs 2016-17

B Universitat de Barcelona

ABSTRACT

La pràctica del contraban entre Andorra i Espanya ha estat una constant històrica des de l'establiment de la línia fronterera als Pirineus a mitjans del segle XVII. Molt vinculada a la realitat econòmica i social de cada època, aquesta activitat ha experimentat moments de més plenitud o de més inactivitat, però sempre ha estat percebuda per les poblacions frontereres com un recurs estratègic de cara a la supervivència en moments d'escassetat i penúria econòmica. El caràcter silent i clandestí d'aquesta pràctica, al mateix temps, ha donat peu a una infinitat d'anècdotes i històries que han alimentat durant anys la memòria col·lectiva dels habitants de la regió. La present recerca s'ubica en el context de la Seu d'Urgell, capital de comarca, i en l'entorn d'un grup de joves d'entre 25 i 35 anys, a través dels quals s'ha pretès reflexionar sobre la influència del passat i la memòria en les explicacions actuals sobre la pràctica del contraban. L'anàlisi de les narratives d'aquests joves suggereix l'existència d'un marc interpretatiu basat en la oposició entre dues formes de fer contraban, d'una banda aquella que s'ajusta als cànons del contraban de post-guerra, i de l'altra, aquella que s'identifica principalment amb el que havien practicat les màfies portugueses i gallegues a la dècada dels noranta a la mateixa regió. L'existència d'aquest marc interpretatiu, que té el seu origen en la memòria col·lectiva, permet pensar i ordenar la realitat actual, a la vegada que s'articula com un factor de cohesió i reproducció social per la continuïtat que estableix entre el passat, el present i el futur de la col·lectivitat.

PARAULES CLAU: *Contraban, memòria col·lectiva, percepció, narratives, joves, reproducció social, passat, necessitat, autoctonia.*

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ I ASPECTES METODOLÒGICS
2. REFERÈNCIES HISTÒRIQUES SOBRE LA PRÀCTICA DEL CONTRABAN A LA SEU D'URGELL
3. UNA APROXIMACIÓ A LES NARRATIVES DELS I LES JOVES SOBRE LA PRÀCTICA DEL CONTRABAN
4. LA MEMÒRIA DEL CONTRABAN I EL MARC INTERPRETATIU DE REFERÈNCIA
5. BIBLIOGRAFIA
6. ANNEXOS

1. INTRODUCCIÓ I ASPECTES METODOLÒGICS

La pràctica del contraban entre Andorra i Espanya ha estat una constant històrica des de l'establiment de la línia fronterera als Pirineus a mitjans del segle XVII. Molt vinculada a la realitat econòmica i social de cada època, aquesta activitat ha experimentat moments de més plenitud o de més inactivitat, però sempre ha estat percebuda per les poblacions frontereres com un recurs estratègic de cara a la supervivència en moments d'escassetat i penúria econòmica. El caràcter silent i clandestí d'aquesta pràctica, al mateix temps, ha donat peu a una infinitat d'anècdotes i històries que han alimentat durant anys la memòria col·lectiva dels habitants de la regió. La present recerca s'ubica en el context de la Seu d'Urgell, capital de comarca, i en l'entorn d'un grup de joves d'entre 25 i 35 anys, a través dels quals s'ha pretès reflexionar sobre la influència del passat i la memòria en les explicacions actuals sobre la pràctica del contraban. En el primer apartat de l'article s'analitzen alguns dels moments més rellevants de la història del contraban al segle XX, que és quan aquesta pràctica esdevé un *modus vivendi* generalitzat a les regions limítrofes amb Andorra (Planes, 2006) i especialment a la comarca de l'Alt Urgell. En el segon apartat s'exposen els resultats de la recerca etnogràfica i s'analitzen els principals eixos temàtics que caracteritzen les narratives dels joves i les joves de la Seu sobre la pràctica del contraban, que són les *motivacions*, la *metodologia* i la *procedència* del contrabandista. L'anàlisi de les narratives d'aquests joves suggereix l'existència d'un marc interpretatiu basat en la oposició entre dues formes de fer contraban, d'una banda aquella que s'ajusta als cànons del contraban de postguerra, i de l'altra, aquella que s'identifica principalment amb el que havien practicat les màfies portugueses i gallegues a la dècada dels noranta a la mateixa regió. En l'últim apartat s'aborden de manera teòrica algunes qüestions relatives a la memòria col·lectiva i a la dimensió interpretativa que incorpora, a la vegada que s'analitza la interacció dels joves i les joves de la Seu amb la memòria socialment construïda entorn del contraban. Aquest anàlisi revela que l'existència del marc interpretatiu, que té el seu origen en la memòria col·lectiva, permet pensar i ordenar la realitat actual, a la vegada que s'articula com un factor de cohesió i reproducció social per la continuïtat que estableix entre el passat, el present i el futur de la col·lectivitat.

Les converses i les opinions que es reproduïxen en els propers apartats van ser recopilades en el transcurs de la recerca etnogràfica que vaig realitzar a la Seu d'Urgell entre els mesos de novembre de 2015 i agost de 2016. Degut a la naturalesa dels temes que s'hi tracten, i per raons d'ètica antropològica, he optat per modificar els noms i els cognoms de les persones que n'han pres part, un total de sis dones i sis homes, totes elles residents fixes o temporals a la Seu d'Urgell – algunes estudien o treballen fora –, amb edats compreses entre els 25 i els 35 anys, i pertanyents a un estrat sòcio-econòmic relativament similar, és a dir, més o menys emancipades econòmicament, amb formació universitària acabada o en curs, i laboralment actives, ja sigui com assalariades o com autònomes. Moltes d'elles les he pogut conèixer a través de l'Ateneu de l'Alt Urgell, que des de la seva inauguració l'any 2014, s'ha convertit en un espai de trobada on hi

conflueixen urgellencs i urgellenques de totes les edats i procedències¹. Des d'un bon principi, el substrat sociològic d'aquest espai em va semblar especialment atractiu i accessible des d'un punt de vista etnogràfic, raó per la qual vaig decidir convertir-lo en la meua principal font d'informació. Va ser una decisió prou encertada, ja que l'Ateneu em va permetre conèixer moltes persones en un període de temps relativament curt, que en el context d'aquesta recerca, molt limitada d'inici per la manca de temps i per la distància entre Barcelona i la Seu d'Urgell, va ser quelcom realment determinant. A més, la participació activa en els diferents àmbits i seccions de l'Ateneu em va permetre esdevenir part de la seva quotidianitat immediata i deixar de ser percebut com un *foraster*, que des d'una perspectiva metodològica era una condició essencial per poder dur a terme la pràctica etnogràfica. Bona part de la informació recollida en el meu diari de camp prové precisament de les converses i els debats mantinguts de manera informal a l'Ateneu, que van ser possibles gràcies a la bona relació que vaig acabar mantenint amb els meus informants al marge de la recerca. Paral·lelament a això, el mètode etnogràfic emprat en aquesta investigació ha estat fonamentalment l'entrevista qualitativa, que s'ha plantejat amb caràcter obert o semi-estructurat segons l'ocasió i la persona. Al mateix temps, l'interès per les tensions i els conflictes que es generen entorn de la conceptualització del contraban m'ha portat a plantejar moltes d'aquestes entrevistes de manera grupal, ja que és precisament a través del debat i la reflexió col·lectiva que s'evidencien els punts de col·lisió i el grau d'identificació entre les diferents narratives.

2. REFERÈNCIES HISTÒRIQUES SOBRE LA PRÀCTICA DEL CONTRABAN A LA SEU D'URGELL-----

Es pot afirmar que el contraban de mercaderies és una pràctica tan antiga com l'existència mateixa de les fronteres que subverteix. A les regions pirinenques, el seu origen cal buscar-lo en la firma del Tractat dels Pirineus de l'any 1659, que pels catalans va significar la fi de la Guerra dels Segadors i la pèrdua del Rosselló i la meitat de la Cerdanya. Malgrat l'establiment de la línia fronterera entre Espanya i França, les relacions entre els catalans d'un costat i l'altre es van mantenir gairebé intactes gràcies a la pràctica del contraban, que va permetre que es continués comerciant a banda i banda amb productes bàsics com l'oli, la roba o la sal (Obiols, 2008). Durant el primer terç del segle XX, el contraban es va començar a realitzar de manera sistemàtica a les comarques del Pallars Sobirà, la Cerdanya i l'Alt Urgell, totes elles limítrofes amb Andorra. La mercaderia per excel·lència era el tabac, que al Principat es portava cultivant des del segle XVII i que, tot i ser de baixa qualitat, tenia l'avantatge de no estar gravat fiscalment, fet que permetia

---

¹ Tal i com explica l'Alba (30), una de les meves primeres coneixences a la Seu, l'Ateneu no només ha esdevingut un espai d'interacció i comunicació inter-generacional, sinó que també ha fomentat noves formes de socialització intra-generacional al marge de les *col·les*, que són els grups d'amics de tota la vida.

revendre'l a molt bon preu tant a Espanya com a França². A diferència d'anys posteriors, però, el contraban d'aquella època no es practicava amb tanta regularitat, sinó que solia dependre dels ritmes de treball de la pagesia i de les necessitats de la família del propi contrabandista. En el millor dels casos, els diners que es guanyaven servien per complementar els minvats ingressos que generava la feina de pagès, fet pel qual difícilment podia esdevenir una activitat gaire lucrativa. A les nits, un cop acabada la jornada laboral, els contrabandistes sortien a recórrer els camins de muntanya tot traginant els fardells que prèviament havien recollit a les fàbriques de Sant Julià (Andorra), i que podien arribar a contenir entre vint i trenta quilos de tabac, ja fos en rajoles de picadura o en paquets de caliquenyos. Aquests fardells estaven dissenyats de manera que fossin còmodes de portar i fàcils d'abandonar, ja que d'aquesta manera, en cas de ser sorpresos per un grup de carrabiners al mig de la muntanya, els contrabandistes sempre podien deslliurar-se del paquet i fugir comes ajudeu-me, malgrat que això representava haver de fer front a un perjudici econòmic immens, que casi sempre havia d'assumir el propi contrabandista. Per aquesta raó, les persones que s'hi dedicaven en aquella època solien treballar gairebé sempre de manera individual, extremant al màxim les precaucions i intentant mantenir un hermetisme absolut sobre les seves activitats, fins al punt que, en determinades ocasions, ni tan sols la pròpia família n'acabava de conèixer mai els detalls.

L'esclat de la Guerra Civil espanyola, el juliol de 1936, va provocar que les comarques pirinenques es convertissin de sobte en l'escenari d'un exili multitudinari. Les persecucions incontrolades a la rereguarda republicana havien generat un clima de por que va empènyer molts burgesos, monàrquics i religiosos, a buscar refugi a l'altre costat de la frontera. La via dels Pirineus era la més segura, però per poder recórrer els camins de muntanya que duïen a Andorra i França calia fer-se acompanyar per algú que conegués prou bé el terreny. Molts contrabandistes van canviar parcialment la seva ocupació durant aquells anys, ja que tot i que passar fugitiu per la frontera era una feina que implicava un risc molt alt, els beneficis que en resultaven també eren més elevats. L'any 1939, amb la derrota del bàndol republicà, el trànsit als Pirineus es va intensificar de manera important. En aquesta ocasió, el gruix de refugiats estava format per intel·lectuals d'esquerra i polítics afins a la República, que després de l'entrada dels nacionals a Barcelona, temien les represàlies de les noves autoritats franquistes. Aquesta situació va adquirir un matís encara més sorprenent quan, l'any 1940, el trànsit de persones als Pirineus va invertir el seu cabal com a conseqüència de l'esclat de la Segona Guerra Mundial. Durant els primers mesos del conflicte, milers de joves francesos van creuar els Pirineus per no haver-se d'allistar a l'exèrcit, que a França havia esdevingut obligatori. Era l'inici d'un èxode que aviat es va generalitzar a tot Europa i que va provocar l'arribada massiva de famílies procedents de França, Holanda, Bèlgica i Polònia, totes elles estalonades per la guerra i el nazisme.

---

² La importància d'aquest producte en l'economia andorrana ha estat ben estudiada per l'antropòloga Dolors Comas d'Argemir, que emprant la famosa noció de Marcel Mauss, defineix l'economia del tabac a Andorra com un *fet social total* (2002), atès que va involucrar, ja des dels seus inicis, a tots els sectors productius del Principat, des del pagès fins al contrabandista, passant pels industrials i els inversors que finançaven la seva exportació.

Un cop finalitzada la Guerra Civil, la imatge que ofería el municipi de la Seu d'Urgell era força desesperançadora. Com succeïa a la gran majoria de poblacions catalanes d'aquells anys, els productes i els queviures bàsics com l'oli, el pa o el sucre, havien esdevingut tan escassos que les autoritats es van veure obligades a racionar-los estrictament. Era l'inici d'una trista i dura convalescència, una situació de penúria que s'acabaria prolongant fins ben entrada la dècada de 1960 i que, tal i com se sol apuntar, hagués estat molt pitjor de no ser per la pràctica del contraban, que va contribuir a pal·liar la manca de productes bàsics i a fer més fàcil la vida de moltes famílies de la regió. Durant aquells anys, el tràfic de tabac es va compaginar sobretot amb el d'articles procedents de França, com ara els botons de nacre, les mitges de niló, els perfums, les *puntilles*, els teixits de blonda i el vellut. Mentre a Espanya les passaven magres, a Andorra es vivia una època de certa bonança econòmica, derivada lògicament de la demanda de productes per part dels dos països veïns. Això va provocar que, a l'inici dels anys cinquanta, al Principat comencessin a aflorar-hi tota mena de botigues i establiments que venien productes procedents d'arreu del món, com ara preservatius, televisors, olles a pressió i vaixelles de Duralex. Els contrabandistes, no cal dir-ho, no van tardar a adaptar-se a les noves tendències del mercat, i molt aviat la distribució d'aquests productes es va estendre a ciutats com Manresa, Lleida i Barcelona, que era d'on provenia el gruix de la demanda. Tal i com apunten diversos historiadors (Montañà, Pujol i Rafart, 1993), el període històric comprès entre 1939 i 1960 constitueix, de manera inequívoca, l'època daurada del contraban als Pirineus.

L'efervescència d'aquells anys es va traduir en la formació de nombroses colles de contrabandistes, grups format per cinc o sis integrants, tots ells amics, que treballaven a compte d'un tercer, l'inversor, que era qui finançava la operació i qui n'acabava traient uns beneficis més quantiosos. La professionalització de la pràctica va conduir a l'establiment de nous circuits d'aprovisionament i distribució, que en pocs anys van acabar assolint una escala mai vista anteriorment. L'any 1959, l'aprovació del Pla d'Estabilització Econòmica va posar punt i final a dues dècades d'autarquia franquista i va assentar les bases per la liberalització interna i externa de l'economia espanyola. A la Seu d'Urgell, com a gairebé totes les ciutats del país, els canvis en la política econòmica van representar l'inici d'una etapa de creixement econòmic i de desenvolupament sense precedents que va implicar, entre d'altres coses, la consolidació del sistema de mercat i la plena integració dels vells sectors productius a la nova economia. Eren anys de bonança i optimisme. Al bon moment que vivien els sectors de la construcció i de la llet, puntals bàsics de l'economia urgellenca, se li ha de sumar també l'emergència d'un nou sector, el turístic, que aviat es va convertir en una de les activitats econòmiques més importants de la regió. Respecte a això, els anys seixanta i setanta van ser també l'escenari d'un esdeveniment que canviaria radicalment la vida econòmica, social i laboral de la Seu d'Urgell, que és l'eclosió de l'economia andorrana i la posterior consolidació d'aquest país com a principal referència turística i comercial dels Pirineus. Aquest fet acabaria provocant una inversió en els termes que històricament havien definit la correlació de forces entre aquest territori i les regions circumdants. L'activitat econòmica de la Seu d'Urgell, així com la de tants altres pobles i regions veïnes, començaria a orbitar a partir d'aquest

moment sota la poderosa influència comercial i laboral d'Andorra, que en pocs més de dues dècades veuria quadruplicada la seva població total (Comas d'Argemir, 2002).

Al mateix temps, l'obertura de les fronteres va provocar que la pràctica del contraban perdés bona part del seu sentit. L'accés als productes bàsics ja no estava restringit, i els articles de luxe que anteriorment s'havien fet arribar il·legalment des de França ara es podien trobar fàcilment a qualsevol botiga o centre comercial. A molts indrets dels Pirineus, aquest fet va comportar que la tasca del contrabandista quedés obsoleta i que, amb el temps, s'acabés extingit definitivament. No obstant això, a les comarques catalanes els contrabandistes encara es guardaven un as a la màniga, el tabac d'Andorra, que malgrat els canvis en la política duanera del règim, a Espanya seguia sent un producte molt avantatjós fiscalment. En temps de guerra, l'increment en la demanda d'aquest producte havia enfortit notablement la posició dels propietaris de les fàbriques andorranes, que eren l'últim esglaó de la cadena del contraban i els que més beneficis n'obtenien. Això va permetre que, a principis dels anys seixanta, molts d'aquests grans propietaris aprofitessin la conjuntura per invertir en la reconversió industrial de les seves fàbriques, que fins llavors havien funcionat de manera artesanal. Al mateix temps, la importació de tabac ros americà i la fabricació de cigarrets sota la patent de marques estrangeres, van donar l'embranchida final a un negoci que molt aviat es convertiria en la gallina dels ous d'or de l'economia andorrana. Tal i com afirma Comas d'Argemir, *"un nou oligopoli, diferent al que regia la societat agrària, s'estava configurant: els fabricants de tabac no sols participaven també en altres negocis com la banca, la hoteleria, la importació-exportació o les gasolineres, sinó que també van passar a posseir el poder polític del Principat"* (2002:178). D'altra banda, l'atractiu del diferencial andorrà ràpidament va provocar l'arribada de milers de turistes i consumidors urbans, tots ells captivats per la possibilitat de comprar els productes de sempre a un preu infinitament inferior. De tornada a casa, aquests mateixos turistes aprofitaven per baixar quatre coses d'amagat, ja fossin perfums, tabac, alcohol, o qualsevol altre producte fiscalment avantatjós. La pràctica del contraban, encara que fos a petita escala, havia començat a democratitzar-se. Pel que fa a la Seu d'Urgell, la dècada de 1970 va estar radicalment marcada per la formació d'aquests nous circuits, la creació de xarxes organitzades i la generalització dels vehicles motoritzats, que van elevar la pràctica del contraban a una nova dimensió. Es tractava d'un salt qualitatiu i quantitatiu, ja que aquests vehicles permetien transportar un volum molt més elevat de mercaderies a un preu molt més baix, a la vegada que reduïen considerablement l'esforç realitzat i les possibilitats de caure en una emboscada de la Guàrdia Civil. Eren els inicis del contraban a gran escala, que durant les dues dècades següents, i sobretot a partir de l'augment del diferencial del tabac a principis de 1980, s'acabaria generalitzant a totes les comarques limítrofes amb Andorra.

Paral·lelament a això, l'espectacular creixement econòmic del Principat va provocar també l'arribada massiva d'immigrants procedents de tots els racons de la Península, que d'una manera o altra van entrar en la competició pels beneficis derivats del mercat andorrà. Com era d'esperar, el negoci del contraban no en va

quedar al marge, i a principis de la dècada de 1980 ja havien fet aparició les primeres xarxes organitzades formades íntegrament per gallecs i portuguesos³, que era el que més predominava. En alguns casos, aquests grups ja venien constituïts des de Galícia i Portugal, des d'on es practicava el contraban amb el Regne Unit i Irlanda, però l'enorme pressió policial que van patir durant aquells anys va provocar que de sobte s'interessessin per la regió dels Pirineus. La cosa no es va aturar aquí, i ben aviat la Seu es va omplir de persones procedents de Bulgària, Polònia i altres països de l'Europa de l'Est, que tenien els seus propis codis i normes, i que d'una manera o altre també reclamaven la seva part del pastís. La cosa es començava a descontrolar. Els nous contrabandistes no s'estaven per punyetes, i la seva estratègia consistia bàsicament en carregar fins dalt els tot-terrenys amb saques plenes de tabac i llençar-se a tota velocitat per les pistes de muntanya en plena nit i amb els llums apagats, sense que els importés gens ni mica el que s'emportaven per davant. Aquesta situació de descontrol, que va predominar durant bona part de la dècada de 1990, va acabar posant en alerta les autoritats duaneres i la Guàrdia Civil, que l'any 1997 va decidir llançar la famosa *Operación Montaña*, un pla d'actuació que tenia com a objectiu posar punt i final de manera definitiva a les xarxes organitzades de contraban a gran escala. La presa de control per part dels Grups Antiterroristes Rurals (GAR), un cos de la Guàrdia Civil especialitzat en operacions d'alt risc, va acabar d'enrair la situació als pobles urgellencs, que de sobte es van trobar immersos en un context tremendament hostil i indesitjat. Els mètodes emprats pels agents dels GAR tenien fama de ratllar la il·legalitat, fet que contribuïa a enfosquir encara més una quotidianitat ja de per si marcada per les persecucions, els enfrontaments i els controls exhaustius. No obstant això, el cert és que el desplegament d'aquests nous comandaments va representar un autèntic punt d'inflexió en la lluita contra el contraban a gran escala, ja que va permetre desarticular bona part de l'entramat de màfies i xarxes organitzades que s'havien anat creant amb el pas dels anys a l'Alt Urgell i a Andorra. Aquesta, però, no va ser ni de bon tros l'única repercussió de la *Operación Montaña*, sinó que molt aviat tota l'estructura econòmica que s'havia creat entorn del contraban a petita escala també va començar a trontollar⁴. Encara que fos de manera col·lateral, l'actuació dels GAR va interpel·lar directament les bases d'un model econòmic que portava dècades reproduint-se al marge de la legalitat. La pràctica del contraban, al bell mig de tot plegat, confirmava la seva lenta i progressiva extinció, que a principis del nou mil·lenni, i enmig d'un clima de gran bonança econòmica, semblava ja del tot definitiva. Tot i l'increment de la pressió policial i duanera, durant la dècada dels 2000 el contraban a petita escala es va seguir practicant amb certa regularitat a l'Alt Urgell. Es tractava, però, d'una modalitat força més casolana, que tenia com a protagonistes els urgellencs i les urgellenques que cada dia pujaven i baixaven d'Andorra per raons laborals i que, en conseqüència, aprofitaven l'ocasió per comprar el parell de cartrons que permetia la llei. Després d'acumular-ne una certa quantitat, el revenien als bars de la Seu o el feien arribar a Barcelona i Lleida. També van ser molts els estudiants universitaris que, per tal de finançar-se el transport cada cap de

---

³ Veure document annex número 1.

⁴ Veure document annex número 2.

setmana, no van dubtar en aprofitar els viatges a la Seu per omplir les motxilles de tabac i alcohol, que després revenien als companys de la facultat a molt bon preu. Comparativament parlant, l'impacte econòmic d'aquesta nova modalitat va ser molt anecdòtic, ja que no va arribar mai a mobilitzar tants recursos ni tants diners com les seves predecessores. En certa manera, però, es podria afirmar que aquest nou contraban va ser percebut com un tímid intent de retornar a les velles praxis, aquelles que havien estat desvirtuades amb l'arribada de les màfies i les xarxes organitzades, i que ara es tornaven a plantejar des d'una perspectiva més local, més integrada i, en definitiva, més legítima.

L'any 2008, no obstant, la gran recessió global va inaugurar un període de grans dificultats econòmiques que, lògicament, també van incidir en la quotidianitat dels pobles i ciutats dels Pirineus. En un context tristament marcat per la progressiva precarització dels nivells de vida i per la falta d'oportunitats professionals i laborals, moltes persones de la Seu es van haver d'espavilar per trobar noves formes d'obtenir ingressos. En aquest sentit, només va ser qüestió de temps que el contraban es tornés a plantejar, en totes les seves variants, com una possible solució a les estretors econòmiques que havia provocat la crisi. El ressorgiment d'aquesta pràctica va tenir molt a veure, en bona part, amb la progressiva pèrdua de poder adquisitiu per part dels fumadors espanyols i amb l'augment de la pressió impositiva sobre el tabac, que va acabar derivant en un increment substancial de la demanda de cartrons andorrans. Com a conseqüència de tot això, l'any 2012 la Guàrdia Civil va confiscar un total de 491.000 paquets de tabac (Visa, 2012), un 103% més que l'any anterior, dades que permeten constatar de manera contundent el repunt d'aquesta pràctica en l'actualitat.

3. UNA APROXIMACIÓ A LES NARRATIVES DELS I LES JOVES SOBRE LA PRÀCTICA DEL CONTRABAN

Quina percepció tenen els joves de la Seu d'Urgell sobre la pràctica del contraban? En què es fonamenten les seves narratives? L'objectiu d'aquest apartat és mostrar i explorar els diversos eixos argumentals que en l'actualitat vertebreren els discursos dels joves i les joves sobre la pràctica del contraban. El repunt d'aquesta pràctica en l'actual context de crisi econòmica ha situat novament la Seu d'Urgell i els seus habitants en el punt de vista mediàtic, especialment a partir de la detenció de l'alcalde i ex-conseller Jordi Ausàs⁵ i de l'estrena del documental "*Contraban*" al programa Sense Ficció de TV3. La polèmica generada a l'entorn d'aquestes dues circumstàncies, que ja de per sí constitueix un fenomen de gran interès, ha reobert altre cop la discussió sobre la pràctica del contraban dins i fora de la Seu d'Urgell, un debat que semblava pràcticament extingit des de principis dels 2000 i que interpel·la de manera directa i contundent al conjunt de la societat urgellenca, inclosos els joves i les joves que protagonitzen aquest estudi. En un entorn

---

⁵ Veure document annex núm. 3.

tan mediatitzat com aquest, la responsabilitat de l'antropòleg passa precisament per abandonar el terreny de les generalitzacions i per aportar noves perspectives i punts de vista al marge de les lectures tendencioses, tasca que he intentat assolir en tot moment. Com tractaré de mostrar a continuació, les narratives dels joves entrevistats no només contenen el seu punt de vista particular sobre la pràctica del contraban, sinó que també incorporen les seves contradiccions, els seus dubtes, les seves incerteses i les seves expectatives col·lectives en tant que subjectes actius i participatius del grup social.

"Això aquí s'ha fet tota la vida"

Tal i com he pogut constatar en totes les converses i entrevistes realitzades, la pràctica del contraban a la Seu d'Urgell, lluny de ser entesa com un fet marginal o anecdòtic, és percebuda com un fenomen estructural i d'ampli recorregut històric, és a dir, com una cosa *"que s'ha fet tota la vida"* (Enric, 26). En l'actualitat, sentir parlar de decomisos de tabac és quelcom que no sorprèn a ningú, ja que cada nova notícia es viu *"com una enganxada més"* (Laia, 29). L'Enric comparteix aquest plantejament, i afirma que la contínua aparició de casos de contraban a la televisió i a les xarxes socials ha contribuït a normalitzar situacions i esdeveniments que en qualsevol altre context generarien molta polèmica. Segons la Laia, és una mica el mateix que passa amb els refugiats sirians o els nens etiòps que passen gana: *"t'acaben passant tantes imatges pel davant que al final ja no reacciones"*. El Miquel (35), tot i estar d'acord amb aquesta idea, opina que en el fons la naturalització del contraban té molt a veure amb l'empremta que aquesta pràctica deixa en el dia a dia de la Seu:

"Té això, també, aquest punt molt quotidià, molt de veure aquest que està esperant aquí dalt fent autoestop... Ara potser no, però fa anys, anant a buscar bolets, contínuament a qualsevol racó del camí trobaves piles de bosses de basura tirades d'embolicar fardos. I deies: «ah mira, contrabandistes»".

No és l'única expressió d'això. En les entrevistes, molts dels informants fan referència a diferents situacions o elements presents en la seva quotidianitat en què l'empremta del contraban es troba completament reconeguda i integrada. Un exemple d'això és la proliferació de negocis *tapadora* als carrers centrals de la Seu, que segons la Montse (34) ha acabat esdevenint una realitat àmpliament assumida per la població. *"Veure pujar i baixar persianes"*, assegura, ja no sorprèn a gairebé ningú. Al mateix temps, la presència de vehicles tot terreny abandonats al mig del bosc, els jocs de llums que es poden presenciar a la nit a les pistes de muntanya, o fins i tot les comparses de jubilats que cada tarda fan el viatge organitzat a Andorra, són escenes que poc a poc s'han anat inscrivint dins la quotidianitat de la Seu, fins al punt de que ja ningú les qüestiona realment. La Laia esdevé conscient d'aquesta naturalització a partir de les converses que manté amb una amiga seva de Barcelona, la Txell, que sempre es fa creus de tot el que passa a la Seu: *"a mi les coses que sortien al documental de TV3 em van semblar lo més normal del món, ja que en el fons aquí ho tenim tots súper integrat en la nostra quotidianitat, però la Txell... la Txell flipava"*.

Al marge de la sobresaturació dels mitjans i de l'empremta en la quotidianitat, molts dels entrevistats coincideixen a assenyalar que la naturalització del contraban té a veure sobretot amb el fet de sentir-ne a parlar des de la infància. És la opinió de l'Antoni (27), que afirma que el costum de parlar-ho sense embuts amb els pares i els companys l'ha portat a viure-ho des de ben petit d'una forma molt natural. La Laia, que comparteix aquest plantejament, ho expressa de la següent manera:

“Aquí naixem amb el tema del contrabando sota el braç. Des de petits ja en sentim a parlar per tot arreu: «aquests s'han fet rics amb lo contraban», «aquest negoci l'han aixecat amb diners del contraban», «aquest cotxe se'l han comprat amb pasta del contraban», etc.”.

Però no és l'única que ho veu així. La Sònia (33) argumenta que *“el tema del contrabando és una cosa gairebé innata”*, una realitat que no tardes a descobrir quan ets petita i que incorpores al teu imaginari quotidià a mesura que vas creixent. Segons afirma, a ella no li ha fet mai falta plantejar-se què és o en què consisteix el contraban, ja que tota la vida n'ha sentit parlar a familiars, veïns i companys d'escola. No obstant això, també reconeix que de petita li costava molt entendre per què els seus pares no en feien, si és que realment era tan fàcil i assequible com afirmaven. És una mica el que li passava a la Lluïsa (28), que com que els seus pares no feien contraban, era l'única del seu grup d'amigues que no vivia en un xalet a les afores de la Seu. Són petites incoherències que tard o d'hora acaben interpel·lant el propi individu i la seva realitat:

“És que és una opció tan fàcil... I a part, sembla fins i tot que, quin no ho fa, és una persona tonta. Si tu pugues varios cops a Andorra... A mi, per exemple, no em paren mai. Saben que vaig a treballar, perquè ho saben, i no em paren mai. Jo en podria baixar, per exemple. Que no ho faig, eh...”. (Enric)

Per molts del entrevistats, la presa de contacte amb el contraban a la infància es produeix per mitjà de les històries i els relats que expliquen els *padrins* i els pares. És el cas de l'Ernest (33), que recorda perfectament les històries que li explicaven els seus avis quan els anava a visitar de petit a Arcavell: *“era com si m'expliquessin la història dels tres porquets... o sigui, un conte o una llegenda com qualsevol altre”*, assegura. En tant que llegendes, però, aquests relats incorporaven també una dimensió mítica i de gran potència narrativa, una mena d'èpica que ràpidament el portaven a sentir empatia pels seus protagonistes: *“en aquestes històries els contrabandistes eren sempre els bons... quan els enxampaven era sempre... era com una putada”*. L'Alba (29) està d'acord amb aquest plantejament, però recorda que l'existència d'uns protagonistes *bons* implica necessàriament l'existència d'uns antagonistes *dolents*. Moltes de les històries que ella havia escoltat de petita incloïen persecucions nocturnes i tirotejos amb la Guàrdia Civil, circumstàncies que li provocaven una sensació d'angúnia i por. A diferència de l'Ernest, que quan parla del contraban utilitza com a marc de referència les històries de postguerra dels seus avis, l'experiència de l'Alba s'ha construït a partir d'un conjunt de relats que revelen una realitat força més tèrbola i obscura, que és la que es correspon amb l'auge de les màfies als anys noranta.

En les narratives dels joves entrevistats, la reflexió sobre què és i què no és contraban és sempre omnipresent. Segons la Laia, és important remarcar que aquesta pràctica ha adoptat formes molt diverses al llarg dels anys, i que no sempre és tant evident si s'ha de condemnar o no: *“és que si tu ara li preguntes a la gent d'aquí si condemna el contraban... realment ens plantejes un dubte, perquè tothom t'acabaria dient que bueno, que cal matisar... A diferència de la gent que no és d'aquí de la frontera, que ho condemnen a mort, nosaltres sempre estem en el «sí, però no, però...»*. L'Enric concorda amb aquest plantejament, i afirma que, entre el cas de l'estudiant que baixa dos cartrons pels amics de Barcelona i el del contrabandista que passa camions per la frontera, hi ha mil i una persones amb interessos i objectius molt diferents. La clau, segons ell, és saber interpretar on es troba la fina ratlla que separa una cosa de l'altre. En aquest sentit, un dels elements que més destaca en les narratives dels joves i les joves entrevistades és la presència compartida de nocions i categories que permeten interpretar l'enorme varietat d'experiències vinculades a la pràctica del contraban. Aquestes categories, que apareixen de manera recurrent a totes les converses, tendeixen a articular-se a l'entorn de tres grans àmbits o eixos temàtics, que són els que en última instància constitueixen el marc de referència a partir del qual s'avalua la legitimitat de cada pràctica:

El primer d'aquests tres àmbits temàtics és aquell que fa referència a *les motivacions* del contrabandista. Segons la Lluïsa, essencialment hi ha dos tipus de contraban, el que es fa per necessitat i el que es fa per avarícia. A priori, la diferència entre l'un i l'altre és òbvia, i té molt a veure amb l'objectiu que es persegueix en cada ocasió. En el primer cas, la finalitat de la pràctica és la subsistència o l'alleujament econòmic, i és per això que tendeix a expressar-se sota la denominació de *sobresou*. Segons el Marc, aquest contraban no està pensat per guanyar-s'hi la vida, sinó que és més aviat una mena de complement salarial, una forma *“d'anar traient quatre calerons per arrodonir el sou”*. Un bon exemple d'això és el cas de d'aquells treballadors transfronterers que aprofiten el viatge a Andorra per baixar un o dos cartrons de tabac cada dia. Més que fer-se rics, el Marc creu que el que busquen aquestes persones és compensar les despeses que els genera, per exemple, el fet d'haver-se de desplaçar en cotxe per anar a treballar. La Sònia concorda amb aquest plantejament, i assegura que aquest tipus de contraban també el practiquen molts estudiants i jubilats per tal de pagar-se els estudis o complementar-se la pensió a final de mes. Sense anar més lluny, ella mateixa n'havia fet quan estudiava la carrera:

“Baixàvem un cartró per setmana a Barcelona i el veníem a una espècie de distribuïdor, que després ho movia pels bars. Ja no era un amic, era una persona que es dedicava a distribuir-ho. Contrabando pur i dur. Doncs amb això ens pagàvem la gasolina per pujar i baixar”.

L'Enric considera que aquests petits sobresous no poden ser qualificats de contraban, ja que la intenció que s'amaga al darrere d'una cosa i de l'altra és completament diferent: *“si el teu pare hagués baixat tabac per tenir un sobresou a final de mes, el consideraries un contrabandista?”*. Segons afirma, entre el seixanta i el

vuitanta per cent de la població de la Seu practica o ha practicat alguna vegada aquesta modalitat, fet pel qual cal distingir-la del contraban que es practica amb ànim de lucre, que a priori seria quelcom més anecdòtic. L'Enric reconeix que *"sempre hi ha qui acaba trencant el sac"*, però assegura que aquesta no és ni de bon tros una realitat generalitzable, a diferència del que donen a entendre documentals com el de TV3. En la seva opinió, el recurs del sobresou sempre ha estat una opció real pels habitants de la Seu, especialment durant els anys de postguerra: *"les condicions d'aquella època... no ho sé, però crec que eren unes condicions on feia falta un sobresou a final de mes. O, depèn de com, potser un sou sencer"*. Segons afirma, el repunt d'aquesta pràctica té molt a veure amb el fet que en l'actualitat es tornin a repetir certs factors propis d'aquells anys, especialment a partir de l'esclat de la crisi econòmica:

"Jo crec que entre els nostres avis i ara... el punt en comú és la necessitat. Llavors era una postguerra amb un punt de necessitat. Treure's un sobresou... I ara es tornen a repetir certs factors que han obligat a... que obliguen a això. Com feien els avis... jo crec que si ho necessités també ho faria".

L'Ernest i la Lluïsa comparteixen la idea de que el contraban d'ara s'assembla més al de la postguerra, i ho atribueixen a l'augment de la necessitat de totes aquelles persones que han perdut la feina en els últims anys. Abans de l'esclat de la crisi econòmica, asseguren, el contraban que predominava era el d'una altra mena, ja que la majoria de gent que el practicava ho feia motivada per l'ànim de lucre. Segons l'Antoni, a la dècada dels setanta van començar a sorgir *"molts temes d'avarícia"*, que són els que van acabar provocant que la situació a la Seu *"s'anés degenerant de forma progressiva"*. A diferència del recurs del sobresou, el contraban que es va començar a practicar a partir d'aquell moment no es basava en cap principi de complementarietat, sinó al contrari. Les possibilitats de fer fortuna s'havien multiplicat gràcies a les innovacions en matèria de transport, i això va provocar que molta gent optés per dedicar-s'hi de forma integral. Segons el Marc, les conseqüències d'això no es van fer esperar, i molt aviat la situació a la Seu va esdevenir del tot insostenible:

"Es van començar a introduir altres coses, com ara diners i drogues, i la situació se'ls va escapar de les mans. Fins que la mateixa gent de la Seu hi va intentar posar un freno en aquí. En aquell moment jo crec que posaven un freno no només a les drogues, sinó que posaven un freno de «eh, que del contraban n'hem de viure, però controlat també»... Saps? És que no es poden guanyar tants diners...".

La qüestió de la necessitat entronca directament amb un segon àmbit o eix temàtic molt present a les narratives dels joves, que és el que fa referència a *la metodologia* del contrabandista. Un dels criteris més habituals a l'hora d'interpretar les múltiples experiències vinculades al contraban és el volum de mercaderies amb què es treballa. En aquest sentit, la noció del *parell de cartrons*⁶ constitueix una modalitat en sí mateixa,

---

⁶ El *parell de cartrons* és la referència que popularment es fa servir per fer al·lusió a la quantitat màxima de tabac que es pot passar per la duana sense haver de declarar. Actualment, el límit legal és de 300 cigarrets – que és l'equivalent a un cartró i mig –, 150 puros (de menys de 3 grams la unitat), 75 puros (de més de 3 grams la unitat), o 400 grams de picadura o tabac per pipa.

ja que s'utilitza per englobar totes aquelles pràctiques en què hi intervenen poques quantitats i que, per tant, no s'identifiquen amb el contraban a l'engròs, que és el que ocupa l'altre plat de la balança. Pel que fa a les experiències que s'inclouen en el primer bloc, la percepció general és que són incursions ocasionals que en el fons resulten beneficioses per la gent del territori⁷, ja que d'una forma o altra acaben repercutint positivament en l'economia local:

“Estudiant-ho tot, jo sóc dels que ho dic clar: jo sóc fuster i mai m'he dedicat al contraban, però estic segur que moltes de les meves feines s'han pagat a través d'això. És algo que ens sustenta una mica a tots” (Marc).

En oposició a això, les experiències vinculades al contraban a l'engròs tendeixen a ser vistes com un abús o una extralimitació, ja que indirectament s'associen a les màfies o a la gent que es pren el contraban com un estil de vida. Segons la Laia, aquesta modalitat acaba repercutint de manera negativa sobre l'economia de la Seu, ja que en última instància és la que fa florir la delinqüència, la corrupció i els negocis tapadora. Posa d'exemple el cas del seu ex-nòvio, el Marc, que com que treballa al sector de l'hostaleria sempre ha d'estar competint amb contrabandistes que decideixen obrir nous bars i restaurants per poder blanquejar els diners que guanyen baixant tabac.

Al marge d'aquestes dues modalitats, els informants asseguren que en l'actualitat estan ressorgint velles pràctiques que no es veien des del temps de la postguerra, com per exemple el contraban amb fardell: *“jo ara, per exemple, hi ha gent jove que jo conec que li han proposat i ho ha fet. Ara, potser, de mig any en aquí. Que en fan de passar fardos. No sé què els donaven, no ho sé, per una nit...”* (Lluïsa). Segons l'Alba, el fet de que es tornin a veure *farderos* trescant per les muntanyes és un símptoma clar dels temps que corren i una conseqüència més de la precarietat i la falta d'oportunitats laborals derivades de la crisi econòmica. La Sònia concorda del tot amb aquest plantejament, i considera que la gent que practica aquest tipus de contraban és perquè en el fons no té cap més alternativa: *“són els pobres desgraciadets, els que viuen d'això i que s'arrisquen perquè no tenen més escapatòria”*. En aquest sentit, i com es demostra a partir de les paraules del Marc, la posada en valor d'aspectes com el risc, el sacrifici i l'esforç que han d'assumir aquests contrabandistes, té un propòsit clarament legitimador:

“Un tio a peu, que travessa la muntanya amb tres caixes, o a vegades fins i tot quatre... A mi m'han arribat a dir que per aquí pel camí de la Mel ja se'n ha vist algun amb quatre. Que Déu n'hi do, eh... Quatre caixes de cartró deuen ser uns vint-i-pico quilos. I portar aquest pes a tres mil metres d'alçada... Bueno, tres mil potser no, però vaja... Que has de fer equilibris i portar molt pes. Clar, és una figura que... Que està fent algo il·legal, però collons, s'ho està currant més que ningú, no?”

Per l'Enric, aquest tipus de contraban és el que s'assembla més al que es practicava a l'època dels seus

---

⁷ La noció de *territori* s'empra al llarg d'aquestes pàgines degut a la seva reiterada presència en les narratives dels joves i les joves entrevistades.

avis. Llavors tot era molt més eteri, afirma, i a més hi havia *“el tema de la nit, les rutes, la camaraderia...”*, que és quelcom que amb el temps es va anar perdent perquè *“tothom va començar a anar molt més al seu rollo”*. El Marc hi està d'acord, i assegura que avui en dia tot és molt més fàcil, ja que n'hi ha prou amb carregar fins dalt el cotxe o el camió i *“vinga, cap avall”*. Les facilitats derivades de la millora en el transport són presentades com un factor de canvi que ha contribuït a pervertir la fisonomia *original* del contraban, que és la que es correspon amb la imatge gairebé mitològica del fardero de la postguerra. En l'actualitat, la percepció de molts joves és que el contraban ha esdevingut una pràctica ordinària i vulgar, un estil de vida que, tal i com afirma la Laia, no té res a veure amb la imatge romantitzada d'aquells anys:

“O sigui, no sé quina idea utòpica o bucòlica tens tu dels contrabandistes, però vaja... Els jefes del Marc són contrabandistes, i ja ho veus. Comencen a funcionar a partir de les vuit del vespre, que és com... I clar, a les nits els toca treballar, i una cosa porta a l'altre... Vull dir, són tios alcohòlics, cocaïnòmans... Però bé, el contrabando és el que es porta. Una vida tota ella tòxica, que dic jo”.

Per la Laia, l'actitud d'aquests contrabandistes és menyspreable, ja que considera que en el fons *“són uns punyeteros vagos que no tenen ganes de treballar ni de formar part del sistema”*. Afirma que a molts ja els hi agrada ser contrabandistes, i que si fan el que fan *“no és precisament per poder enviar el fill a la Universitat”*, sinó per fer diners i gastar-los en vicis i cotxes. El Miquel està d'acord amb aquest plantejament, i assegura que molts d'aquests contrabandistes són persones que tenen un nivell cultural i econòmic força baix i que tendeixen a comportar-se d'una forma molt primària, gairebé infantil:

“Sí, el punt de morro aquest de voltar amb el cotxe per la carretera gelada de nit, amb la Guàrdia Civil al darrere, i després córrer a explicar-ho als amics. I amb el cotxàs baixant a tota hòstia, amb la música i les finestres baixades... Allò que es vegi!”.

Segons la Laia, aquests contrabandistes es passen el dia vantant-se de les seves fites i fent ostentació dels diners guanyats, ja que en el fons el que els interessa és fer-se notar i demostrar que són *“els més matxitos”*. La fatxenderia i la indiscreció, com es pot deduir de les paraules de la Laia, són dos valors clarament reprovables des d'un punt de vista social, i sobretot si es comparen amb la senzillesa i la prudència característiques del contraban que practiquen els farderos, que segons la Lluïsa *“són persones que cauen simpàtiques perquè es guanyen la vida d'una forma molt humil”*.

El tercer i últim eix temàtic que es pot apreciar a les narratives dels joves és aquell que fa al·lusió a la *procedència* del contrabandista. En aquest registre, les nocions de localitat i autoctonia prenen gairebé sempre una dimensió categòrica i definitiva, ja que molt poca gent veu amb bons ulls que el recurs de la frontera sigui explotat per estrangers o per persones que no tenen res a veure amb el territori. Una de les raons d'això és que el contraban que practiquen els estrangers s'associa normalment als casos *“de gran volada”*, que són aquells que involucren grans quantitats de diners, quan no són drogues i armes, i que

tenen un caràcter sospitosament mafiós, mentre que el contraban que es practica de manera local tendeix a relacionar-se amb els casos a petita escala, que són aquells que mouen poques quantitats i que tenen una dimensió força més casolana:

“L'altra seria mirar la procedència també, perquè a veure... la majoria dels que tenen el perfil de contrabandista potentillo... no són gent d'aquí. Molts són castellanoparlants. D'aquí n'hi ha alguns, sí, però sovint és perquè s'hi han relacionat... No ho sé, eh, però la majoria és gent que va venir a buscar feina a Andorra en el moment de la construcció o alguna cosa així... I que han arribat aquí i han vist la oportunitat.”
(Miquel)

El Marc coincideix amb el plantejament del Miquel, i considera que molts dels problemes relacionats amb el contraban es comencen a produir a partir del moment en què s'hi involucra gent que no és del territori, especialment gallecs i portuguesos. Aquesta visió dels fets, que és àmpliament compartida i assumida pels joves, se sustenta a partir de les històries i les valoracions que encara es fan sobre aquella època:

“Jo a casa sempre ho he sentit. A casa meva no s'ha practicat mai el contraban, però sempre s'havia vist com una cosa... que es tolerava. Ara, el que a casa no acceptaven de cap de les maneres era que... Hòstia, el típic gallego i el típic portuguès que venia aquí... Allà ja començava a incomodar molt, no? Perquè se'ls escapava de les mans”. (Laia)

El procés de retrospecció, en aquest cas, permet evocar la realitat dels anys vuitanta i noranta, que és el període en que es produeix l'auge de les màfies i les xarxes organitzades i en què el fenomen del contraban es comença a descontrolar. En els relats sobre aquesta època, el contrabandista estranger apareix sempre com un personatge discordant i altament conflictiu:

“En aquí fins i tot hi ha hagut morts... I era gent que... bueno, això va ser on volen fer la rotonda, que hi havia un tio esperant a l'STOP, i un altre pel darrere se'l va menjar. Doncs aquest que anava pel darrere tan follat era el típic portuguès que s'intentava escapar amb el cotxe ple de tabaco. I ja és quan... saps? Quan la gent d'aquí diu: «eh, fins aquí». Saps?” (Marc)

Segons el Miquel, l'arribada de contrabandistes gallecs i portuguesos es va traduir ràpidament en un augment de la conflictivitat i la repressió policial, ja que a diferència del que feien els contrabandistes locals, aquests s'organitzaven en xarxes que actuaven a gran escala, fet que lògicament implicava un major control per part de la Guàrdia Civil. I això era quelcom que empenyava molt als contrabandistes locals, ja que es tenia la percepció de que aquells estrangers acabarien fent saltar el negoci pels aires:

“Saps, més allò de dir: «aquest gent què vénen a fer aquí?». No per lo que guanyin ells, sinó perquè m'estan fotent lo que he fet jo tota la vida... [...] I és clar, allò d'anar a passar el jeep a la nit, que potser s'havia fet sense més control ni problema, llavors ja no es podia fer perquè havia aparegut una de gent que no sabies d'on havia sortit i que estaven fent una altra cosa, a un altra nivell” (Miquel).

Segons el Marc, la crisi econòmica ha fet ressorgir aquest tipus de màfies, que ara disposen de molts més recursos que les seves predecessores. Això ha provocat que en l'actualitat la Seu torni a ser una mica "ciudad sin ley" (Marc), malgrat que de moment no s'hi respira la delictivitat d'aquells anys. En el moment en que això passi, assegura, la gent de la Seu serà la primera en dir prou, ja que tothom és conscient de com va acabar la cosa la primera vegada. Com es pot deduir d'aquestes paraules, l'època de les màfies gallegues i portugueses va establir un precedent que fins i tot els joves d'avui encara recorden, encara que només sigui a través de les històries i les opinions que han pogut escoltar sobre aquells anys. La dimensió local, tal i com es dedueix de les paraules de l'Ernest, esdevé a partir d'aquest moment un criteri vàlid per interpretar les experiències vinculades al contraban: *"allò, al final, ja ni era per la gent del país... I ara, en canvi, jo crec que torna a ser una mica al revés, que és la gent del territori la que ho fa altre cop per necessitat"*.

4. LA MEMÒRIA DEL CONTRABAN I EL MARC INTERPRETATIU DE REFERÈNCIA -----

Què és la memòria del contraban? Com interactuen els joves de la Seu d'Urgell amb aquesta memòria? Com he intentat demostrar en l'anterior apartat, les narratives dels joves i les joves de la Seu d'Urgell sobre la pràctica del contraban s'estructuren principalment a l'entorn de tres grans eixos o àmbits temàtics, que són aquells que fan referència a les motivacions, les maneres i la procedència del contrabandista. En cadascun d'aquests àmbits, la presència compartida de categories i nocions *fortes*, que són aquelles que permeten valorar i jutjar el grau de legitimitat de les diferents experiències vinculades a la pràctica del contraban, remet a l'existència d'un marc interpretatiu de referència àmpliament assumit pels joves i les joves entrevistades:

"Hi ha diversos graus de tolerància, no? En un moment tens aquest que a la tarda va a baixar un parell de cartrons i dius: «va, mira»... També el que es dedica a baixar fardos i penses: «bé, ho deu fer perquè li fa falta». Clar, quan tens un d'aquests fenòmens que es passegen per aquí ja dius: «hòstia, quin personatge». I és clar, quan ja tens una màfia d'aquestes bèsties penses: «compte amb aquesta gent...». O sigui, amb visió una mica conservadora de persona gran de poble, la cosa va del «mira, aquest no fa cap mal, deixeu-lo fer»; al «vigileu que això ja comença a empenyar»; i finalment, al «hòstia que això ens fa anar malament a tots» (Miquel).

Tal i com es dedueix en l'anterior apartat, l'esquematisme narratiu que conforma aquest marc de referència suggereix la oposició entre dues maneres d'entendre el contraban i la seva pràctica. Des d'un punt de vista deliberadament simplificatiu, aquesta oposició confronta idealment el *bon* contraban amb el *mal* contraban, és a dir, aquell que per les seves característiques és percebut com quelcom beneficiós i inofensiu, i aquell que per raons similars és considerat perjudicial i contraproduent. El primer model és el que es construeix a

l'entorn del contraban a petita escala, que segons els joves entrevistats és aquell que es practica per necessitat, en petites quantitats, i de manera local. El segon model, en canvi, és aquell que es construeix a l'entorn del contraban a gran escala, que és el que es tendeix a associar amb l'afany de lucre, les grans quantitats i les màfies estrangeres.

El marc interpretatiu i la memòria col·lectiva

Com es pot deduir a partir de l'anàlisi de les narratives, el procés d'interpretació i valoració de les diferents experiències relacionades amb el contraban es fonamenta, al mateix temps, en un diàleg constant i ininterromput amb el passat de la comunitat. Per poder entendre el significat d'aquesta consideració, no obstant, és vital abordar prèviament algunes qüestions relatives al concepte de *memòria col·lectiva*, així com al rol que desenvolupa com a factor estructurant de la comunicació i el pensament dels grups humans (Ramos, 2011). El debat acadèmic en el camp de la memòria està fortament influenciat pel pensament del sociòleg francès Maurice Halbwachs, deixeble de Henri Bergson y ferm seguidor de l'escola durkheimiana, que en la seva obra inaugural, *Les Cadres Sociaux de la Mémoire*, defensa que la memòria ha de ser entesa com un fenomen essencialment col·lectiu:

“Todo recuerdo, por personal que sea, [...] existe en relación con personas, grupos, lugares, fechas, palabras, formas del lenguaje, razonamientos e ideas, es decir, con toda la vida material y moral de las sociedades de las cuales formamos o hemos formado parte” (Halbwachs, 2004a:55).

Segons Halbwachs, és possible afirmar que els records de l'individu es troben sempre mediats pel punt de vista del grup: *“podemos recordar solamente con la condición de encontrar, en los marcos de la memoria colectiva, el lugar de los acontecimientos pasados que nos interesa”* (2004b:326). Els marcs socials de la memòria, noció clau en el pensament halbwachsià, són estructures lògiques de sentit formades per records estables que operen com a criteri de rellevància i significació (Souroujon, 2011:246, seguint a Montesperelli, 2004), a la vegada que possibiliten i regulen el record individual articulant-lo a través de l'espai, el temps i el llenguatge.

Amb anterioritat a Halbwachs, Henri Bergson ja havia anunciat una consideració realment fonamental, que és que la memòria selecciona del passat el que li és útil al present. No obstant això, és el seu deixeble el que aconsegueix consolidar definitivament aquesta afirmació extrapolant-la a l'àmbit col·lectiu. A *La Mémoire Collective* (1955), Halbwachs defensa la idea de que els records no són conservats a la memòria del grup, sinó que es reconstrueixen a partir de les exigències i les necessitats del present, dels seus interessos, i de les seves projeccions futures. Entès d'aquesta manera, es pot afirmar que el passat no és mai el mateix per tothom, sinó que depèn de la interpretació que se'n fa a partir de les condicions dels subjectes en l'aquí i l'ara. Al mateix temps, les versions que els grups i els subjectes construeixen sobre el seu passat són

constitutives de la realitat social que les origina:

“Cuando se habla de memoria, más que referirse a una memoria constituida se alude a una memoria constituyente, es decir, a una memoria que es constructora de la realidad social y que participa de los modos de constitución de la subjetividad” (Brito y Soto, 2005).

En una línia molt similar, l'antropòleg Paul Connerton s'interessa per les maneres en què les memòries dels grups són acordades i sostingudes a través del temps. A *How Societies Remember* (1989), l'autor defensa que les experiències passades i presents s'interpenetren de manera sistemàtica en tots els aspectes de la quotidianitat:

“Las imágenes que conforman nuestras memorias vehiculizan sus propias relaciones y asociaciones con eventos, objetos y emociones del pasado, y son estas conexiones las que, a su vez, se entretajan con eventos, objetos y emociones del presente” (Connerton, 1989).

Segons Connerton, la memòria pot ser entesa com un marc interpretatiu que es constitueix a partir d'experiències temporals localitzables en l'espai i que porta implícit un procés de contextualització, que és aquell que permet posar de relleu determinats aspectes del passat i minimitzar-ne uns altres (Ramos, 2011). Entesa d'aquesta manera, la memòria pot ser vista al mateix temps com una pressuposició selectiva d'esdeveniments passats, i com una interpretació creativa des de contextos presents. Tal com afirma Middleton, *“el arte de la memoria es, en última instancia, el de volver a transmitir de forma creativa representaciones culturales acerca de las experiencias heredadas de las generaciones pasadas”* (2002, citat a Ramos, 2011).

El diàleg amb el passat que caracteritza les narratives dels joves de la Seu és, a efectes pràctics, una interacció amb la memòria construïda per les generacions anteriors sobre la pràctica del contraban. Aquesta memòria, que segons Cunha es pot concebre com un sistema estructurat i estructurant (2009), no només inclou una determinada interpretació de les històries i les anècdotes del passat, sinó que per sobre de tot incorpora una visió particular sobre la practica del contraban, sobre la seva relació amb el grup social i sobre el món que l'envolta. En aquest sentit, un dels aspectes a remarcar és el contrapunt entre la diversitat de pràctiques i la constitució d'un discurs hegemònic entorn d'aquesta pràctica, que en última instància és el que estructura la seva representació en l'actualitat. Atesa la dimensió normativa que incorpora aquest discurs, es pot afirmar que la memòria del contraban esdevé en l'actualitat un recurs narratiu de gran importància que, en el cas dels joves entrevistats, es converteix en el marc interpretatiu de referència a partir del qual esdevé possible valorar i classificar les diferents experiències relacionades amb el contraban.

Pel que fa al cas de la Seu d'Urgell, podem observar com els joves entrevistats relacionen de manera sistemàtica les múltiples expressions que adquireix el contraban en l'actualitat amb els diferents precedents que es poden trobar representats en la memòria col·lectiva. D'aquesta manera, i reprenent la oposició entre el contraban *bo* i el contraban *dolent*, es pot afirmar que el model a petita escala dialoga de manera ideal

amb el contraban que es practicava a la postguerra, mentre que el contraban a l'engròs s'identifica més amb el que practicaven els gallecs i portuguesos a la dècada dels noranta. En aquest sentit, la memòria aporta les directrius a partir de les quals cal valorar el present i imaginar el futur, és a dir, les regles a seguir. La pràctica del contraban és percebuda com a legítima quan s'adequa als límits que especifica la memòria i que es construeixen en relació a una sèrie de valors i nocions que tenen a veure amb la proximitat, la necessitat i la discreció. La identificació d'aquest contraban amb les modalitats històriques aprovades, és un exemple de l'ús del passat en la construcció de la legitimitat. En aquest cas, la pràctica del contraban és considerada com una part de la tradició, és a dir, del que s'ha fet "tota la vida", mentre que si supera algun d'aquests límits, passa a ser percebuda com una alteració de l'ordre establert, fet que li resta legitimitat.

Com és lògic, la realitat de contraban avui en dia és molt més complexa del que podria pressuposar un model dicotòmic com el que planteja la memòria. En aquest sentit, hi ha ocasions en que el marc interpretatiu esdevé insuficient a l'hora de definir la legitimitat de certes pràctiques. El cas del Jordi Ausàs, l'alcalde detingut per delictes de contraban i pertinença a grup organitzat, és un bon exemple d'això. La incomoditat col·lectiva que va generar aquesta situació a la Seu d'Urgell només s'explica a través de les contradiccions que plantejava el seu cas des de la perspectiva del marc interpretatiu. D'una banda, el protagonista era el Jordi, una persona del poble de tota la vida i molt propera a tothom: *"és el típic que a les festes majors sortia de juerga, que l'havíem portat dins del carro de la compra ben borratxo... Vull dir que és el típic que és col·lega i que és una persona molt estimada aquí a la Seu"* (Sònia). De l'altra banda, i com es desprèn del debat entre l'Alba i la Lluïsa, era prou clar que l'Ausàs no actuava precisament raons d'estricta necessitat:

"A: També hi ha la gent que ho fa per avarícia..."

X: L'Ausàs era per... és que ell era conseller, saps?"

A: Necessitat no n'hi havia.

X: No en tenia necessitat. Té tota la família a Anserall, i allà sempre diuen que el seu tiet és qui li va ensenyar. O sigui, que tota la família en feia." (Alba i Lluïsa)

La reacció popular davant del cas de l'Ausàs és particularment interessant, ja que reflexa la incomoditat que es deriva del fet d'haver de revisar la vigència del model interpretatiu hegemònic. Tot i complir amb la condició d'autoctònia, el cas Ausàs trenca amb la visió idealitzada que es té del contraban que es practica a escala local, i és que el fet de que algú tan pròxim i tan estimat pugui estar involucrat en quelcom tan distant com una xarxa organitzada que es dedica a moure grans quantitats de diners i de tabac, obliga a replantejar la dicotomia en la que se sustenta el marc interpretatiu i, en conseqüència, la memòria del contraban. Entesa d'aquesta manera, la polèmica generada entorn del cas Ausàs permet intuir la necessitat de plantejar el camp de la memòria com un àmbit en permanent disputa (Jelin, 2001), és a dir, que és constantment negociat i qüestionat des del present en funció de les necessitats dels diferents grups socials.

La memòria del contraban com a factor de cohesió i reproducció social

Com he senyalat amb anterioritat, la memòria ha de ser entesa com un procés originat pel present i des del present. Concebre-la d'aquesta manera ens permet comprendre, al mateix temps, que la seva construcció es troba travessada pels coneixements i les experiències que hem anat adquirint al llarg de la nostra vida, tinguin a veure o no amb el nostre passat. És per aquesta raó que fins i tot aquelles persones que ni han viscut ni han experimentat una determinada situació poden contribuir a fomentar, reproduir i reconstruir la memòria d'aquesta (Connerton, 1989). Les noves generacions no només són hereves i transmissores del passat, sinó que també juguen un rol actiu en la construcció de la seva memòria (Sepúlveda, Sepúlveda, Piper i Troncoso, 2015), a la vegada que negocien i disputen els diversos significats i valors que incorpora. Des d'aquest punt de vista, la interacció dels joves i les joves de la Seu d'Urgell amb la memòria del contraban es pot plantejar en termes de reproducció o canvi, en funció de si qüestionen o no les versions heretades per les generacions passades. Segons afirma Souroujon, *“toda sociedad debe poseer un grado de cohesión, de homogeneidad entre sus miembros, de lo contrario no estaríamos frente a una sociedad, sino frente a un conjunto de individuos que eventualmente comparten el mismo territorio”* (2011:248). L'equilibri del grup, en aquest sentit, depèn de la manera com els joves gestionen les representacions i els imaginaris que doten de sentit el present i que legitimen l'estructura i l'ordre social. Segons Souroujon:

“La sociedad como tal sólo puede subsistir en tanto exista un sedimento forjado de creencias colectivas que una a sus miembros. Creencias que deben poseer un doble anclaje: en el pasado, porque siempre son la memoria de un grupo particular; y en el presente, porque es la necesidad del presente la que va transformando, modificando algunos recuerdos, olvidando otros, en pos de mantener una sociedad dinámica, en permanente cambio, bajo un manto de unidad” (2011:247)

Entesa d'aquesta manera, la memòria col·lectiva no només esdevé la raó del vincle social i de la identitat del grup, sinó que es constitueix també com el nexa intergeneracional que permet establir una continuïtat entre les necessitats del present i les necessitats del passat. Tal i com afirma Rodríguez, *“el pasado parece funcionar indefectiblemente como el lazo que une no sólo a los miembros de una «comunidad» dada, sino también a las generaciones pasadas con las presentes”* (2004:157).

A mode de conclusió, es pot afirmar que la percepció dels joves i les joves de la Seu d'Urgell en relació a la pràctica del contraban està fortament influenciada per la memòria col·lectiva, així com per les creences, els valors i les preocupacions que aquesta incorpora. La legitimitat de les pràctiques actuals es valora en funció de tres grans eixos temàtics – les motivacions, les maneres i la procedència del contrabandista –, que constitueixen conjuntament el marc interpretatiu que permet valorar cada pràctica a través de la seva comparació amb les diferents expressions que ha adquirit aquesta activitat al llarg de la història i que s'estructuren de manera paradigmàtica en dos grans models oposats, el contraban de postguerra i el contraban de la dècada dels noranta. En aquest sentit, la memòria del contraban es pot llegir com una interpretació

idealitzada del passat a partir de les necessitats i els imperatius del present, és a dir, com una versió socialment acordada i funcional. L'experiència acumulada històricament indica *el que s'ha de fer* i *el que no s'ha de fer* per assegurar la reproducció de les pautes que s'han demostrat vàlides a l'hora de garantir la subsistència del grup social. És per aquesta raó que l'incompliment o el fet de sobrepassar els marcs establerts per la memòria col·lectiva són actituds punibles des d'un punt de vista social, ja que en el fons representen una amenaça directa pel manteniment de les estratègies de supervivència bàsiques de la comunitat.

5. BIBLIOGRAFIA

Brito, R. i Soto, M. A. (2005). Memoria colectiva y procesos sociales. *Enseñanza e investigación en Psicología*, vol. 10, núm. 1, 171-189.

Comas, D. (2002). *Andorra, una economía de frontera*. Lleida: Pagès Editors.

Connerton, P. (1989). *How Societies Remember*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cunha, L. (2009). Memórias de fronteira: o contrabando como explicação do mundo. Dins Rovisco, Eduarda; Freire, Dulce; Fonseca, Inês (Coords.), *Contrabando na Fronteira Luso-Espanhola: Práticas, Memórias e Patrimónios* (p. 289-307). Lisboa: Edições Nelson de Matos.

Halbwachs, M. (2004a). *La memoria colectiva*. Zaragoza: Prensas Universitarias de Zaragoza

Halbwachs, M. (2004b). *Los marcos sociales de la memoria*. Barcelona: Anthropos.

Jelin, E. (2001). *Los trabajos de la memoria*. Madrid: Siglo Veintiuno Editores

Montañà, D., Pujol, J., i Rafart, J. (1993). *Pels camins del contraban*. Barcelona: Promocions i Publicacions Universitàries S.A.

Obiols, Ll. (2008). Els inicis del contraban. *Cadí-Pedraforca*, vol. 4, 44-47.

Planes, J.A. (2006). Memòria del contraban: entre la repressió i la supervivència. *Dovella: revista cultural de la Catalunya Central*, núm. 91, 31-36.

Planes, J. A. (2011). *El Contraban de frontera al Pirineu Català*. Barcelona: Farrell Editors

Ramos, A. (2011). Perspectivas antropológicas sobre la memoria en contextos de diversidad y desigualdad. *Alteridades*, núm. 21 (42), 131-148.

Rodríguez, L. B. (2004). Reflexiones acerca de la memoria y los usos del pasado a partir del análisis de un

caso en el Noroeste argentino. Departamento de Santa María (provincia de Catamarca). *Cuadernos de Antropología Social*, núm. 20, 151-168.

Souroujon, G. (2011). Reflexiones en torno a la relación entre memoria, identidad e imaginación. *Andamios. Revista de Investigación Social*, vol. 8, núm. 17, 233-257.

Sepúlveda, M., Sepúlveda, A., Piper, I., i Troncoso, L. (2015). Lugares de memoria y agenciamientos generacionales: lugar, espacio y experiencia. *Última década*, núm. 42, 93-113.

Visa, Ll. (2012, juliol 22). La crisis reaviva el contrabando de tabaco en la frontera con Andorra. *El País*. Consultat el 10 de Desembre de 2016, des de http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/07/21/catalunya/1342894507_353870.html.

Los "gallegos" llegan a Andorra

La presión de la policía desplaza el comercio ilegal de tabaco a los Pirineos

PAU ECHAÚZ y MERCÈ GILI (Fotos)

Una de las rutas por las que circulan los contrabandistas para llegar a España

Los "gallegos" han llegado a Andorra. En uno de los núcleos cercanos a La Seu d'Urgell, Os de Civís, donde en varias ocasiones se han desmantelado casinos ilegales de juego, una encuesta efectuada hace poco reveló que el idioma más hablado del pueblo era el gallego. Por las calles de La Seu, las matrículas de coche de las provincias gallegas son habituales. Son los nuevos protagonistas del contrabando en una zona donde la facilidad de atravesar la frontera ha propiciado la práctica de este comercio ilegal durante generaciones. Desde aproximadamente 1983, algo ha cambiado. Coincidiendo con las primeras operaciones intensas de represión y desmantelamiento del contrabando en las Rías, los primeros contrabandistas gallegos se instalan entre Andorra y La Seu d'Urgell. Desde entonces, su presencia se nota en la sombra. La Guardia Civil y el Servicio de Vigilancia Aduanera lo saben, y han incrementado sus acciones y sus operativos. Ahora, el número de gallegos en el contrabando de Andorra ha vuelto a incrementarse, y resulta clara su vinculación a las redadas policíacas en las rías gallegas, que se han intensificado al sumarse en aquella zona la droga a las materias que tradicionalmente habían sido objeto del contrabando, como es el tabaco. Es una de las explicaciones que se ofrecen en los estamentos oficiales para justificar que sólo en los seis primeros meses de 1990 se hayan duplicado las confiscaciones de tabaco de contrabando respecto del total capturado en 1989: en los seis primeros meses, y en esta zona, las aprehensiones efectuadas por la Guardia Civil y el Servicio de Vigilancia Aduanera han sumado más de 200 millones de pesetas, el doble de todas las capturas realizadas en 1989. Así, si la Guardia Civil interceptó el pasado año un total de 727.000 cajetillas de Winston, Marlboro, Camel, Lucky, Fortuna e incluso Ducados,

entre otras conocidas marcas en las que no faltan los populares Rössli, sólo en los cinco primeros meses del presente ya ha almacenado más de 900.000. Los contrabandistas han ampliado sus acciones. Los "gallegos" se han aposentado, explican los responsables policíacos.

La existencia de clanes organizados para efectuar el contrabando de tabaco a gran escala hace tiempo que ha sido detectada por la policía. Se les conoce como "los gallegos" y en su mayoría son "obreros del contrabando", emigrantes que trabajan básicamente como

quier cosa en el sector de servicios. El contrabando lo hacen como una actividad extra, complementaria, aunque les reporta buenos beneficios; es un suplemento que les da mucho dinero. Pasar más de diez cajas les reporta algo más de 50.000 pesetas. Con diez viajes, medio millón."

Para las fuerzas de seguridad es difícil determinar dónde tienen sus lugares de residencia. "Estos gallegos no saben de fronteras; para ellos, no existen", señaló un responsable policial. El incremento de operaciones de contrabando a gran escala controladas por clanes gallegos ha sido posible gracias al pacto que los recién llegados han establecido con el contrabandista aposentado. "Es indudable que han llegado a un acuerdo entre ellos, o de lo contrario habría estallado algún conflicto, alguna guerra. Son muchos los millones a ganar. Si hay pelea, no podrían trabajar a gusto", relata el teniente.

Los más de ochenta kilómetros de frontera entre Andorra y España son utilizados por los contrabandistas para introducir la mercancía. Las características del terreno, con sus múltiples pistas forestales, los agujeros, los atajos, la escasez de efectivos policíacos y la buena comunicación entre los traficantes hacen de esta zona una malla vulnerable para cualquiera que lo intente.

El negocio se inicia en Andorra, donde los contrabandistas compran en primera instancia el tabaco manufacturado en cajetillas y cartones de conocidas marcas de cigarrillos. Luego, una poderosa organización se pone en marcha para hacerla llegar hasta España, ya sea a pie, por medio de los "macuterros", o en coche; durante las 24 horas del día, las más de 23 rutas sirven para introducir la mercancía. El sistema se basa sobre todo en la información. Una ruta de entrada a España al margen de la aduana acostumbra a estar llena de chivatos provistos de "walky-talky", que avisan de cualquier movimiento de la Guar-

dia Civil o de los agentes del Servicio de Vigilancia Aduanera. Los caminos también están controlados a todas horas por los contrabandistas, que avisan inmediatamente de cualquier movimiento de los agentes.

Los contrabandistas acostumbran a enviar un coche destacado antes de que baje el que lleva el cargamento. Este primer automóvil cumple la función de chivato. Así, si la Guardia Civil abandona su posición, inmediatamente el chivato da luz verde. Hacer llegar la mercancía es cuestión de minutos.

Los contrabandistas no sólo vigilan los caminos de montaña; la Guardia Civil tiene constancia de que cualquier movimiento que hagan es controlado desde lejos por estos coches, el que sea, salga de la casa-cuartel de La Seu, es seguido inmediatamente —explica un teniente de la Guardia Civil—. En una ocasión, paramos un coche para registrarlo y en la guantera encontramos un papel muy curioso, con la relación de todas las matrículas de todo el parque móvil de la Guardia Civil destacada en La Seu. Saben en todo momento dónde estamos, y por esa misma razón, pueden ordenar que vayan bajando los coches que tienen preparados."

En la misma frontera, desde el Coll de la Botella hasta La Muga, son más de 23 los caminos abiertos que utilizan los contrabandistas para entrar en España. Muchas de estas rutas, escondidas entre las montañas y la vegetación, son aprovechadas por los "macuterros", contrabandistas de a pie, que a lo sumo pueden transportar unas tres cajas cada uno. Una caja de contrabando contiene 10.000 cigarrillos y se valora en 50.000 pesetas. En el almacén de Tabacalera en La Seu d'Urgell se amontonan cajas y cajas precintadas con esmero, aprovechando al máximo todo el espacio que pueden dar seis cartones.

Los "macuterros" son los que hacen el paso de las mercancías a pie por la montaña. Acostumbran a hacerlo en verano, y casi siempre de noche, aunque en invierno también hay

El almacén de Tabacalera ha sido asaltado

camareros, vendedores o albañiles. "Viene aquí como mano de obra barata, y hasta que no encuentran un trabajo, su primera ocupación es el contrabando, y aun con un trabajo estable, siguen practicándolo; ninguno de ellos está en el paro." La descripción de estos contrabandistas, generalmente gallegos, pero también portugueses, realizada por un sociólogo que vive en la comarca, coincide con la de la Guardia Civil. "Cuando paras un coche sospechoso y pides la documentación, sus profesiones son siempre las mismas: camareros, albañiles, vendedores de comercio, cual-

hombres que desafían el viento y la nieve y caminan con mochilas, si bien en los pliegues de los abrigos acostumbran a esconder cartones de tabaco. Estos auténticos "obreritos del contrabando" no cobran más de 5.000 pesetas por caja, y si se ven rodeados, acostumbran a lanzar la mercancía y salir huyendo, aunque saben que si les cogen no pasará nada, porque sólo se considerará una falta administrativa y la sanción no irá más allá de una multa que se abonará sin ningún problema. Cuando el contrabandista sabe que se la juega y que puede ser procesado es si la mercancía que transporta supera el millón de pesetas, pues entonces se considera un delito penal. En 1989, los inculcados por contrabando en la frontera hispano-andorrana fueron 481, mientras que en el primer semestre de este año son ya 273.

Aun cuando los "macutereros" siguen pasando día a día gran cantidad de cajetillas de tabaco, las organizaciones de contrabandistas invierten más esfuerzos en su paso mediante vehículos. Actualmente, el más apreciado es el todo terreno japonés o inglés, los Toyota, Suzuki, Mitsubishi, o los Range Rover. En cada uno de estos coches caben hasta unas 26 cajas, que aproximadamente alcanzan un valor de 1.300.000 pesetas.

Coches abandonados

La capacidad y resistencia de estos vehículos los hace ideales a los ojos de los contrabandistas, aunque se siguen utilizando coches de segunda mano con motores potentes, como viejos Seat o Renault, que pueden estropearse en cualquier camino de montaña y que allí quedan abandonados. Pero estos no son los únicos medios que utilizan los traficantes para transportar el género. Se tiene constancia de que se han pasado cajas en vehículos militares, en "orugas", y, en invierno, a bordo de quitanieves o de motos-nieve.

La pasividad de los contrabandistas de antaño ya no es la norma. Las últimas operaciones lo han demostrado. Dos agentes del Servicio de Vigilancia Aduanera tuvieron que ser ingresados en el hospital de La Seu, a consecuencia de las heridas producidas por un coche que les arrolló para darse a la fuga. Por otra parte, son varios los vehículos de la Guardia Civil y del Servicio de Vigilancia Aduanera que han sufrido daños de consideración o han quedado inutilizados por la violencia que emplean los contrabandistas en sus fugas.

"Hace poco -relata un guardia civil- teníamos localizado un coche que bajaba por un camino y fuimos a darle el alto en un lugar de la carretera que no tenía más de dos metros. Paramos el coche y les esperamos. Ellos, en vez de parar o procurar dar la vuelta, siguieron hacia adelante y pasaron, aunque se llevaron por delante un guardabarros de nuestro Patrol. A esos ya no había quien les pillara." Esta no es la única proeza que se cuenta de estos conductores suicidas. También hay coches que han huido poniendo la marcha atrás o bien grupos de coches que transitan por los caminos a oscuras, sin las luces.

A esta nueva actitud violenta hay que sumar la audacia de los contrabandistas para hacer más complicadas las acciones de la Guardia Civil destinadas a incautar material. El almacén de Tabacalera en La Seu d'Urgell, una enorme nave en la que se hacían kilos y kilos de cigarras de todas clases y marcas, ha sido asaltado en dos ocasiones por los contrabandistas que, de esta forma, han recuperado el material que la Guardia Civil les había confiscado.

Los 80 kilómetros de frontera, la multipli-

Un camino con peaje

El paso de "la Gallega" es un observatorio privilegiado y un lugar de información

■ La más popular de las innumerables rutas que conforman el mapa de la frontera hispano-andorrana -entre los contrabandistas y los efectivos de la Guardia Civil y del Servicio de Vigilancia Aduanera- es la de "la Gallega" o de los "madalines", palabra que proviene de una deformación del nombre con que se conoce el paso: Mas d'Alins.

Se trata de una casa construida en un altozano, que se divide perfectamente un kilómetro antes de llegar a la aduana de La

Farga de Moles. Las tierras que circundan la casa, en territorio andorrano, las trabajan los propietarios, una familia gallega.

Para los contrabandistas, Mas d'Alins representa un observatorio ideal y un lugar de información importante. El camino del contrabando pasa por el interior de la finca, justo al lado de la casa y de un pajar, pero una valla y un candado impiden el paso al visitante.

Los comentarios de las gentes de La Seu y también de los efectivos policiales aseguran que la

verja no se abre, si no se satisface antes un "peaje" que puede llegar a las 10.000 pesetas. Una vez satisfecha la cantidad, se abre el candado y la pista lleva a los contrabandistas de forma rápida y discreta a España.

A Mas d'Alins se llega por un camino de montaña, en muy buen estado, desde Sant Julià de Lòria. A medida que el coche avanza encuentra vehículos todo terreno apostados a los lados. Algunos de ellos muestran antenas de radio potentes. Sus ocupantes descansan sentados

en el prado, charlando, como si estuvieran disfrutando de un alegre día de campo. Son los informadores, los que controlan todos y cada uno de los movimientos de los vehículos que pasan por el lugar.

Arriba, la familia que vive en Mas d'Alins, parece extrañarse ante la llegada de forasteros. Con un fuerte acento gallego despidan si se les pregunta por la valla y si el camino conduce hacia España. Ante la insistencia, recuerdan al visitante que está en una propiedad privada.

dad de caminos y rutas, la vigilancia constante de los movimientos policiales hacen que los responsables de la seguridad se vean algo impotentes. "No podemos determinar con seguridad cuántas bandas actúan, porque es un negocio diseminado, y necesitaríamos doblar o triplicar los efectivos para realizar una labor hermética a lo largo de toda la frontera", comentan varios jefes de la Guardia Civil.

Las tentativas de infiltración en estas organizaciones se han revelado ineficaces, o extremadamente difíciles. El teniente de la Guardia Civil cree que es inútil intentarlo, porque "se diría que tienen como un fichero en el que constamos todos. Aunque un número sea de reciente incorporación, lo conocen, saben quien es. Si por casualidad entra en un bar, su presencia implica el silencio, o cambiar de

tema. No hablan de sus cosas nunca en presencia de un extraño". El Servicio de Vigilancia Aduanera es consciente de la "persecución" a la que son sometidos sus agentes, y que son muchos los "quemados" en la labor cotidiana. Por esta razón llevan a cabo relevos constantes entre sus efectivos.

Pero todo es inútil. "Los responsables siguen en Andorra, en la sombra", afirman con cierto desánimo. Los mandos policiales no creen que el reciente tratado firmado entre Andorra y la CE vaya a poner coto al contrabando. Según este acuerdo comercial firmado en junio en Luxemburgo, se aplicarán normas estrictas que tienen como objetivo eliminar la práctica del contrabando. El artículo 10 del tratado hace mención explícita a que cada parte podrá denunciarlo si no se aplica en

condiciones referentes a tráfico comercial regulado. El tratado supone, según algunos analistas, un toque de atención a las autoridades andorranas, pues prevé sanciones si sal del país productos en cantidades superiores a las fijadas para evitar los recargos de las aduanas. El acuerdo entrará en vigor el 1 de julio del año próximo. "Por muchos acuerdos páticos que se firmen, a Andorra seguirá: biendo durante muchos años, muchos, muchos españoles que saben que aquí se puede comprar tabaco. Porque citamos a 'gallegos', pero lo cierto es que la Guardia Civil y el Servicio de Vigilancia Aduanera interceptan constantemente a numerosos contrabandistas de fin de semana, para los cuales el viaje de este tipo supone un negocio fácil, no les cogen", afirma un guardia civil. ●

Veintitrés rutas para el contrabando

■ Desde el Coll de la Botella hasta La Muga hay cerca de 80 kilómetros de frontera. Más al Norte, en la demarcación que vigila la Guardia Civil de Tremp, hay otra ruta que es la entrada tradicional del contrabando en España por el Pallars Sobirà. Se trata del camino de Tor, zona que desde hace muchos años los contrabandistas quieren controlar. En invierno, la nieve suele cerrar el camino y la Guardia Civil dice que los contrabandistas a veces lo han abierto con máquinas quitanieves.

Los caminos de los contrabandistas son infinitos y, además de los que aquí se señalan, hay pistas forestales y también el curso de los ríos, -las "regueras"-, muchos de los cuales discurren justo al lado de las paredes de la aduana de La Farga de Moles. En sus bordes o en los pequeños barrancos, los cartones de tabaco rubio americano ya descoloridos por el sol y la lluvia muestran los pasajes habituales de los "macutereros".

MEDIO AMBIENTE
La Generalitat apuesta por la inversión privada para proteger el medio ambiente

38

Sociedad

CIUDADANOS
Consenso de los políticos para elegir el orden de los apellidos **37**

SUCESOS
Detenido un camión con seis magrebíes en su interior **41**

CIUDADANOS: Seis meses de controles en la frontera

La represión del contrabando con Andorra acaba con la economía de frontera del Pirineo

■ La tradicional y tolerada economía paralela que se practicaba en los pueblos fronterizos del Alt Urgell agoniza a los seis meses de la operación Montaña

PAU ECHAUZ

LA SEU D'URGELL. - Cuando uno se aproxima por carretera desde La Seu d'Urgell hasta la aduana de la Farga de Moles, el primer edificio que uno encuentra a su paso es un bar que lleva el mismo nombre del lugar, La Farga. Era un bar que siempre estaba lleno, pero a finales del pasado año, la clientela empezó a descender de forma alarmante. Hoy está cerrado y no parece, aseguran, que vaya a abrir de nuevo. Antes era un lugar de reunión diaria de contrabandistas de todo tipo y condición que ya no frecuentan el bar simplemente porque ante la falta de "trabajo" o han emigrado o trabajan ahora como albañiles. El bar La Farga es una más de las víctimas de la operación desplegada por la Guardia Civil desde septiembre pasado con el objetivo de impermeabilizar la frontera e impedir que se cuele una sola cajetilla de rubio americano.

Medio año después del inicio de la operación Montaña, la acción policial, política y diplomática contra el contrabando de tabaco no sólo ha disminuido el fraude fiscal, también está provocando la paulatina desaparición de una economía paralela, opaca, una forma de vida tradicional que es ampliamente tolerada, que a algunos les permitió amasar fortunas y a otros soportar mejor las dificultades propias de la vida en la montaña. Junto con la ganadería, el turismo y el comercio, el contrabando ha contribuido durante décadas a la rentabilidad económica del Alt Urgell.

"Es lógico -afirma un cargo político que pide no se le cite-, el contrabando era una actividad tradicional que los padres enseñaban a los hijos, un complemento al que podías acudir en caso de apuro o para financiarte un piso. Yo mismo lo practiqué hace ya unos cuantos años. Era dinero fácil que también podía gastarse fácilmente."

Pero el contrabandista de "casa" empezó a comprobar a principios de los 80 cómo le surgía una feroz competencia. Primero fueron los gallegos, luego los portugueses; ya en los 90 llegaron las mafias del Este. Finalmente, arribaron sudamericanos y chinos para recorrer con potentes coches todoterreno las numero-

El contrabando ha sido fuente complementaria de ingresos en una comarca en la que la agricultura y la ganadería han sido predominantes

"Tanto control no puede ser bueno para el turismo"

■ Los vecinos no ahorran críticas a la actuación de los grupos de acción rural (GAR) de la Guardia Civil. El propio alcalde de la pequeña localidad de Vall de Valira, Josep Peña, del Partido Popular, en cuyo término municipal se encuentra casi el 90 por ciento de la línea fronteriza con Andorra -40 kilómetros llenos de pistas, caminos y senderos hoy escasamente utilizados- manifiesta que "es muy triste que viviendo aquí, tengamos que identificarte a cada momento. Es muy fuerte que tractores cargados de cieno sean detenidos por guardias armados, sus conductores identificados y además, registrada la carga por si se lleva tabaco oculto. Cuando hacen el cambio de guardia cada 15 días, otra vez empiezan las identificaciones. Ni en tiempo de Franco ocurría una cosa igual. Estamos cargando con una etiqueta de contrabandistas que no nos corresponde". Los vecinos de Estamarriu, Bescairan, Arduix, Arcavell y Civis afirman que algunas veces han sido identificados hasta tres ve-

ces en un mismo día, entorpeciendo su labor diaria. "Esto no puede ser bueno para el turismo, que quiere poder acceder tranquilamente a la montaña."

Sin embargo, hay otras veces que piden que no se exageren las consecuencias económicas y sociales de la operación Montaña, porque en definitiva, el contrabando "es un mal mayor", como explica Joan Ganyet, alcalde de La Seu d'Urgell. Ganyet ha dicho en muchas ocasiones que el futuro de la comarca está unido de se quiera o no

al de Andorra. "Somos vecinos para lo bueno y también para lo malo." El alcalde está convencido de que vale la pena aprovechar el momento para que la gente se acostumbre a otras iniciativas. "Los jóvenes, sobre todo, habían aprendido a ganar un dinero fácil. Lo complicado será que abandonen esta idea." Respecto a la actuación de los GAR, Ganyet recuerda que "todos los alcaldes pedimos mayor seguridad porque la presencia de las mafias amenazaba la normalidad".

Continúa en la página siguiente

Venga a GRUPO SOFINTEL y abónese a Movistar:

AHORA 30 minutos GRATIS cada mes hasta septiembre de 1998. *Cuota de conexión gratis y 56% de ahorro en las llamadas dentro de la misma provincia

OBSEQUIO
MAQUINA DE AFEITAR
PHILIPS a pilas

Por la compra de un teléfono PHILIPS

PHILIPS GENIE
42.990
Ptas. + IVA

*Realizado sólo en nuestros establecimientos.

Marcaor aut. por voz.
Batería de litio.
50 horas de autonomía.
Peso: 99 gr.

GRUPO SOFINTEL LE OFRECE LAS MARCAS LIDERES DEL MERCADO A LOS MEJORES PRECIOS

MOTOROLA SLIMITE
17.155*
Ptas. + IVA
Con equipamiento full.
2 Baterías.
Cargador standard.
Cargador para Coche y Funda.
Vibración de llamada.
Reloj tiempo real.
Peso: 137 gr.

ESPECIAL EMPRESAS

MOVISTAR ENLACE

AHORRESE HASTA UN 78% EN SUS COMUNICACIONES DE:

- Llamadas de Fijo a Móvil
- Llamadas de Móvil a Fijo
- Llamadas de Móvil a Móvil

PRECIOS ESPECIALES EN TELEFONOS MOVILES

¡¡CONSÚLTENOS!!

*LLAMADAS DE FICHA A MOVIL EN HORARIO REDUCIDO

GRUPO SOFINTEL

LIBRE AL BUEN SERVICIO '97 - MÁXIMO EN PRESTIO Y CALIDAD

C/ Aragón, 322 - Tel. 487 05 07 - Fax 487 10 13
C/ Urgell, 252 - Tel. 430 06 03 - Fax 410 97 02

CLIENTES

CIUDADANOS: Seis meses de controles en la frontera

Viene de la página anterior

sas pistas forestales que unen el Alt Urgell con Andorra. Según el teniente coronel Luis Garrido, en las detenciones realizadas en los últimos meses se han contabilizado hasta 22 nacionalidades distintas. "Aquello era demasiado. Los caminos y las rieras eran un hervidero. Con tanta actividad mataron a la gallina de los huevos de oro. Demasiada avaricia".

Cerrado el grifo para los "farderos" o "macutos", también se cierra para los coches cargados hasta los topes, el dinero que antes circulaba alegremente ahora se ha evapo-

El dinero que antes circulaba alegremente se ha evaporado. Hoteles, restaurantes y comercios se resienten de la situación

rado. Las consecuencias ya empiezan a notarse. Restaurantes y hoteles afirman que han notado un descenso de servicios. "También se quejan los comercios y en general se nota que ha bajado mucho un determinado tren de vida. Ya no se sale tanto a cenar", afirma un hotelero. "En La Seu d'Urgell, queremos o no, también nos afecta la imagen que pueda tener Andorra. Empieza a oírse que tanta Guardia Civil perjudica la afluencia de turistas", tercera otro consultado. Paradójicamente, lo que está considerado como la mayor baza en la lucha contra el contrabando, el relevo de los GAR cada quince días, deviene, en este caso, un importante motivo de críticas por comerciantes y hosteleros.

Otro sector que ha visto reducida su actividad es el mercado del coche usado, además de mecánicos y chapistas, muy numerosos en la ciudad, que reparaban y preparaban el coche para llenarlo al máximo.

Las repercusiones también se dejan notar en el mercado laboral. Algunos trabajadores españoles y otros emigrantes, en número indeterminado, han sido despedidos o ven cómo su puesto de trabajo peligra en las fábricas de tabaco andorranas. La oficina comarcal del Inem ha empezado a registrar una lluvia de solicitudes de trabajo y de peticiones de gente que se gestiona el cobro del subsidio mínimo. Son movimientos sensibles para una comarca que tenía unos de los índices de paro más bajos de Cataluña, pero también una renta per cápita baja, inferior a la de comarcas vecinas como el Pallars o la Cerdanya. Es al sector de la construcción donde han ido a parar más contrabandistas "sin trabajo".

La presencia de los GAR en los accesos a Andorra ha multiplicado los controles en carreteras, caminos y pasos

El aumento de los controles en la aduana dispara las actas por evasión de dinero negro

■ La ley de la oferta y la demanda rige en la frontera: los honorarios de los "farderos" han pasado de 5.000 a 30.000 pesetas por entrega

LA SEU D'URGELL. (Redacción.) - No sólo la montaña se encuentra cerrada a cal y canto. Abajo, en la aduana de La Farga de Moles, se han renovado los efectivos humanos y el filtro es ahora más difícil de pasar. Fruto de este celo enfriado y de la política de control, los guardas de la frontera descubren ahora numerosas evasiones de dinero negro que fluyen hacia Andorra a la búsqueda de un refugio tranquilo. En el primer trimestre de 1998 se han levantado no menos de 25 actas por evasión de divisas y se ha evitado que salieran de España unos 100 millones de pesetas.

Los evasores son, por lo general, parejas de mediana edad, clase me-

dia y alta, procedentes de todos los puntos de España. Y el método para sacar los billetes no tiene nada de sofisticado: los llevan encima. Son muchas las señoras que viéndose descubiertas acceden a descoser ellas mismas el forro de sus abrigos de pieles y mostrar los fajos camuflados. "No nos consta que haya más evasores, en todo caso el control es más exhaustivo y provoca que afloren más estas prácticas", afirma el teniente coronel Garrido.

Los controles también agudizan un problema crónico en la conexión entre Andorra y España, las interminables colas de vehículos que colapsan la carretera andorrana desde La Farga de Moles hasta la parroquia de Sant Julià de Lòria, con circulación lenta por los registros.

Pese a todo ello, hay quien asegura que "se acabó el contrabando, pero contrabandistas existirán siempre". Como prueba de ello, los que se arriesgan han visto aumentados sus honorarios de 5.000 o 10.000 pesetas por entrega hasta 30.000. Es la ley de la oferta y la demanda.

FASHION CAFE

OFRECE A LAS TIENDAS-BOUTIQUES Y DISEÑADORES SU PASARELA DE MODELOS PROFESIONALES PARA LA PRESENTACION DE SUS COLECCIONES PRIMAVERA Y VERANO SIN COSTE ALGUNO POR SU PARTE

INFORMACION: Srta. Montse Alós T. 467 71 23 Fax 467 76 33 - BCN

ADA CENTRO DE FORMACION A DISTANCIA Entenza, 332 08029 Barcelona

Cursos de: MEDIO AMBIENTE

DESEO RECIBIR GRATIS Y SIN COMPROMISO INFORMACION SOBRE EL CURSO SENALADO:

Técnico en Medio Ambiente

Master en Gestión Ambiental y Auditorías

Nombre y Apellidos: _____

Dirección: _____

Población: _____

C.P.: _____ Provincia: _____

Tel.: _____ Profesión: _____ Edad: _____

Centro Especializado en la Formación a Distancia de Nuevas Profesiones

Precisamos VIVIENDAS DE 3 A 5 HAB. SIN MUEBLES

ZONA: PEDRALBES, SARRIA, TRES TORRES, SANT GERVAZI

Para Directivos Multinacional Americana

JORDA & GUASCH RESIDENCIAL. Sra. Sonia Llavero Tel. 93.200.58.33 Fax. 93.209.22.42

Ofimàtica Office 97

Windows, Word, Excel, Access, PowerPoint i Outlook

Inicio grupos. Plazas limitadas.

CENTRO DE ADAMS ESTUDIOS Balles, 126. Tel. 476 66 00

ADAMS Rambla Catalunya, 121. T. 218 07 16

COMPRO PINTURA

ROIG SOLER

TEL. 939 31 22 30

COMPRO TORRES Y APARTAMENTOS en toda Catalunya zona costera y montana.

PAGO AL CONTADO. T. 93.419.25.15

SANIGLAS

Esmaltación y fundas para bañeras, sin obras, garantía total

T. 266-37-34 ó 970/24-34-31

OBSESSION PC S.L. C/ DIPUTACION 299 Tel. 467 01 10 - Fax. 468 29 64 08009 Barcelona

ORDENADORES + COMPONENTES

• COPIADORES • SOFTWARE

• JUEGOS • ORDENADORES

• F.P.C. • CORREO ELECTRONICO

• CURSOS DE INFORMATICA

• LIBRERIA ESPECIALIZADA

• SALA DE PRESENTACIONES

• SERVICIO AUTOMATICO

Tu Megastore Informática

TEL. 169.900

PLACA BASE PENTIUM ASUTEX ATX. 32 MB SDRAM. HD 2.14 GIGAS. SVGA 63 VIBRE 2 MB. FLOPPY 12. TECNOLOG. 105 T. UNIBUS. CD. RWU 32 X. TARJETA DE SONIDO ESTEREO 3D. ALTAVOCES 160 W. MICROFONO SOBREMESA MONITOR SVGA COLOR 15" DIGITAL 0.28 F.S.NE

* CURSO GRATUITO EN NUESTRAS AULAS INTERNET O WINDOWS 95

IVA NO INCLUIDO

El exconseller Ausàs, detenido por contrabando de tabaco en La Seu

Los Mossos intervienen mercancía por 300.000 euros y detienen a otras seis personas

ENRIQUE FIGUEROA
JAVIER RICO
Barcelona / Lleida

Los Mossos d'Esquadra han detenido al exconseller de Governació del último Govern del tripartito, Jordi Ausàs (ERC), acusado de un delito de contrabando de tabaco y pertenencia a grupo criminal, delitos que se castigan con penas de hasta 5 años de cárcel. Y las pruebas contra el exconseller, que también fue alcalde de La Seu d'Urgell, podrían ser concluyentes ya que los investigadores tienen grabaciones de cómo operaba el grupo. El exconseller ha dejado de cobrar este mes la indemnización de 18 meses que le correspondía por su antiguo cargo y que ascendía a 2.090 euros brutos al mes.

El arresto de Ausàs y otras seis personas –entre las que se cuenta un suboficial de la Guardia Civil– se practicaron entre el miér-

LA OPERACIÓN

Los agentes controlaban las actividades del grupo desde mayo

LA AYUDA

En junio dejó de cobrar los 2.090 euros como exmiembro del Govern

coles y ayer en La Seu. En la operación se ha intervenido tabaco de contrabando procedente de Andorra por valor de 300.000 euros. Los pasos de esta banda era controlados por los agentes desde el pasado mes de mayo y la mayor parte de la mercancía ilegal fue localizada en un almacén de la localidad.

Las detenciones se habrían precipitado, indicaron ayer fuentes cercanas al caso, al sospechar los investigadores que los presuntos contrabandistas habían detectado que eran controlados. En estos dos meses y medio se han pinchado teléfonos y también grabado imágenes de los arrestados en plena acción. Y en algunas de esas cintas que están en poder de los Mossos y el juzgado de La

Seu aparecía el propio Jordi Ausàs cargando con cajas de tabaco. Una prueba que demostraría, indicaron las mismas fuentes, el alto grado de implicación del exconseller de Governació en ese negocio ilícito y que iría mucho más allá de la supuesta financiación de las operaciones de compra de tabaco en Andorra (una suposición, en principio, más acorde por su estatus) o presunta búsqueda o cesión de garajes y almacenes para guardar la mercancía. La hipótesis que apunta a una precipitación en la orden de las

detenciones (los investigadores esperarían a que la banda almacenara una mayor cantidad de tabaco antes de practicar los arrestos) queda corroborada por la reacción de un vecino que vive en el inmueble donde está el garaje en el que se ha hallado la mayor parte del tabaco. Hace un par de días este inquilino llamó la atención a unos hombres, según ha podido saber *La Vanguardia*, que estaban grabando o colocando cámaras en las inmediaciones del edificio. Vistos ahora los acontecimientos, cabe presumir que

esas personas eran agentes encargados de la investigación. La espera de los agentes para los arrestos estaría justificada por el incremento de la actividad de esta banda en las últimas semanas. Sólo en el último mes habrían almacenado en ese garaje tabaco por valor de más de 150.000 euros.

Lo que no aún no está claro –el juez de La Seu ha decretado el secreto de las actuaciones– es si ese almacén en el que se halló la mercancía es propiedad de Jordi Ausàs o algún otro miembro de la banda. También podría tratarse

de un local alquilado, que es lo que suelen hacer los contrabandistas que guardan el tabaco que sacan en pequeñas cantidades por la aduana de La Farga de Moles, hasta almacenar una cantidad importante para trasladarlo, en un sólo viaje, a los puntos de distribución.

Por su parte, el suboficial de la Guardia Civil –arrestado por compañeros de su propio cuerpo– ayer fue trasladado a Lleida para practicar registros en locales de su propiedad en busca de más tabaco. Estos dos últimos días se han registrado, asimismo, varios pisos y locales en La Seu –entre los que se cuenta la vivienda de Ausàs–. La investigación continúa abierta y no se descartan nuevas detenciones que se sumarían a las del exconseller y Marta D.G., María Dolores P.M., María Teresa F.G., Julián G.M., Antonio R.E. y José Félix T.A. Todos ellos permanecían anoche en los calabozos de Mossos de La Seu d'Urgell. ●

PERFIL

ROSER VILALONCA / ARIQVO

Ausàs fue diputado, alcalde de La Seu y, entre el 2008 y el 2010, conseller de Governació de la Generalitat

Dos años como conseller de Montilla

Jordi Ausàs (La Seu d'Urgell, 1960) sustituyó a Joan Puigercós como conseller de Governació en marzo del 2008, y durante los dos años que gestionó una de las carters asignadas a ERC en el gobierno tripartito de José Montilla, su principal cometido fue sacar adelante la ley de veguerías, un proyecto

populares, ahora en proceso de reforma. Profesor, casado y padre de tres hijos, se afilió a ERC en 1986 y durante años compaginó su labor como diputado en el Parlament con la de concejal de La Seu d'Urgell, donde fue alcalde entre el 2003 y el 2007. Hombre avezado en el mundo local y con experiencia de gestión,

era uno de los miembros de ERC del ámbito municipal más valorados por la dirección del partido, y fue el propio Puigercós quien lo propuso para el Govern cuando dimitió para dedicarse a la presidencia de ERC y cumplir su ambición de elevar a Carrod-Rovira como candidato a la Generalitat. / S. Hinojosa

Consternación y sorpresa en La Seu y en ERC por el arresto del político

J. RICO
Lleida

La noticia de la detención de Jordi Ausàs ha causado gran sorpresa en La Seu d'Urgell, al no ajustarse el perfil de la exalcalde y exconseller al de un contrabandista de tabaco. Vecinos y conocidos

suyos aseguraban ayer que Ausàs siempre ha tenido un trabajo estable (antes de acceder a los cargos políticos bajo las siglas de ERC había sido profesor) y todos coincidían en afirmar que jamás había hecho ostentación de una vida por encima de sus posibilidades. Además su familia más cerca-

na y directa, añaden estos vecinos, disfruta de una posición acomodada. Pero la última palabra la tendrá la Justicia y por eso ayer el alcalde de La Seu, Albert Batalla (CIU), apelaba a la presunción de inocencia. "Hay sido una gran sorpresa para todos –afirma Batalla– pero lo prudente es

aguardar a que hable la justicia". Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) expresó, por su parte, su "consternación" por este arresto y apeló también a la presunción de inocencia. Esquerra emitió un comunicado en el que afirma que "hasta donde es conocida su actuación por ERC, Ausàs ha tenido un digno comportamiento".

Jordi Ausàs aún no habría declarado ayer ante los Mossos d'Esquadra y los investigadores habrían pedido que se demore la conducción al juzgado hasta el sá-

badado para seguir con las pesquisas. El negocio del contrabando de tabaco procedente de Andorra siempre ha estado muy presente en todo el Alt Urgell. Según el último balance de la Subdelegación del Gobierno en Lleida, el año pasado se incautaron en esta provincia 242.024 cajetillas de tabaco, un 7% menos que en el 2010, valorado en 893.000 euros.

La mayoría de personas que siguen comerciando con cigarrillos los pasan, en pequeñas cantidades, por la aduana de la Farga de Moles. ●